

KAAVASTA VAATTEEKSI

Tasapainottelua ompeluohjeen, luovuuden ja haasteiden välillä

Helsingin yliopisto

Kasvatustieteellinen tiedekunta

Käsityönopettajan opintosuunta

Pro gradu -tutkielma 30op

Käsityötiede

Huhtikuu 2020

Johanna Halonen

Ohjaaja: Henna Lahti

Tiedekunta Kasvatustieteellinen tiedekunta		Koulutusohjelma Käsityönopeettajan opintosuunta
Tekijä Johanna Halonen		
Työn nimi Kaavasta vaatteeksi – Tasapainottelua luovuuden, haasteiden ja ompeluohjeen välillä		
Oppiaine/Opintosuunta Käsityötiede		
Työn laji Pro gradu -tutkielma / Henna Lahti	Aika 04/2020	Sivumäärä 73 s + 2 liites.
<p>Tiivistelmä</p> <p>Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää, millainen vaateen ompeluprosessi on ja mitkä ovat sen haasteet. Ompelua on tutkittu melko vähän ja ompeluprosessin aikana esiintyvistä kognitiivisista prosesseista on hankalaa saada tietoa. Ompelun kuvataan olevan harrastus, jolla on useita eri merkityksiä. Harrastuksen äärelle tullaan viihtymään sekä rentoutumaan. Tässä tutkimuksessa ollaan kiinnostuneita ompelijoiden työskentelytavoista, aiemman kokemuksen vaikutuksesta työskentelyyn, työskentelyn kriittisistä kohdista ja ongelmanratkaisuprosesseista sekä prosessin tukena olevan ompeluohjeen käytettävyydestä.</p> <p>Tutkimusmenetelmänä tutkimuksessa käytettiin ääneenajattelumenetelmää, jossa koehenkilöitä pyydetään puhumaan kaikki ajatuksensa ääneen koko tutkimuksen ajan. Ajatusten verbalisoinnin kautta saadaan tietoa koehenkilöiden kognitiivisista prosesseista ja työmuistin sisällöstä. Tutkimukseen osallistui kolme koehenkilöä, jotka valittiin taustatietolomakkeen perusteella. Koehenkilöiden tuli tehdä itselleen sopiva mekko Suuri Käsityö -lehden 8/2019 ohjeen mukaan. Aineistoksi saatiin ääneenajatteluprotokollien lisäksi videoaineisto, josta voitiin tarkkailla koehenkilöiden toimintaa yhdessä äänen kanssa. Aineistoksi kerättiin myös koehenkilöiden valmistamat mekot, jotka kuvattiin sekä koehenkilöiden päällä, että tasossa. Niistä analysoitiin niin koehenkilöiden tekemiä ompeluratkaisuja kuin kokonaisuuttakin.</p> <p>Yleisimmät ompeluprosessin haasteet liittyivät saumurin käytön hallintaan ja käsitteiden tuntemiseen. Kaikki koehenkilöt käyttivät työssään erilaisia saumaratkaisuja, vaikka heillä oli sama ohje käytössään. Perusperiaatteena työskentelyssä oli, että mitä tutumpi työskentelyvaihe oli, sitä vähemmän ohjetta käytettiin työskentelyn tukena ja sitä enemmän sovellettiin omaa osaamista työskentelyssä. Lehdestä ei käytetty työskentelyn tukena ainoastaan ompeluohjetta, vaan tarkkailun kohteena olivat myös ohjeeseen liitetty kuva sekä lehden yleinen ohjesivu. Voidaan todeta, että ohje oli riittävä ja kattaa tarpeenmukaisella laajuudella kaikki työvaiheet.</p>		
Avainsanat ompelu, kaava, vaate, vaatetusompelu, ompelija		
Ohjaaja Henna Lahti		
Säilytyspaikka Helsingin yliopiston kirjasto – Helda/ E-thesis (opinnäytteet)		
Muita tietoja		

Faculty Faculty of educational sciences		Degree Program	
Author Johanna Halonen			
Title From the pattern to the garment			
Subject/Study track Craft Science			
Level Master's Thesis / Henna Lahti	Month and year 04/2020	Number of pages 73 pp. + 2 appendices	
<p>Abstract</p> <p>The main goal of this study was to find out what the sewing process of a garment is like and what the challenges of such a process are. Not much research has been done on sewing and it's difficult to find out information about cognitive processes of the sewing process. Sewing is described as a hobby with several different meanings. It can be a way to relax or to enjoy life. In this study there is an interest in the working methods of the sewers, the impact of previous experience on work, the critical points of work and problem-solving processes, and the usability of the guide.</p> <p>The research method used in the study was the thinking aloud method in which subjects are asked to speak all their thoughts aloud throughout the experiment. Through the verbalization of thoughts, information is obtained about the subjects' cognitive processes and the content of the working memory. Three subjects participated in the study. In the experiment, the subjects had to make a dress that suits them according to Suuri Käsityö -lehti 8/2019. The material of the study was thinking aloud protocols, video material and dresses which subjects were made in the study.</p> <p>The most common challenges in the sewing process were related to controlling the use of the seamstress and knowing the concepts. All subjects used different seam solutions in their work, although they had the same instruction in their use. The basic principle in the work was that the more familiar the work phase was, the less instruction was used to support the work and the more one's own skills were applied in the work. Not only were the sewing instructions used to support the work, but also the picture attached to the instructions and the general instructions page of the magazine. It can be stated that the guide was adequate and covers all work steps to the extent necessary.</p>			
Keywords sewing, homesewer, pattern, garment			
Supervisor or supervisors Henna Lahti			
Where deposited Helsinki University Library – Helda / Ethesis (theses)			
Additional information			

SISÄLLYS

1.	JOHDANTO	2
2.	VAATTEISIIN LIITTYVÄT MERKITYKSET.....	4
2.1.	VAATTEET OSANA PUKEUTUMISTA JA MUOTIA	4
2.2.	VAATTEEN LAATU JA KÄYTETTÄVYYS	7
2.3.	VAATTEEN SOPIVUUS JA ISTUVUUS.....	9
3.	OMPELU LUOVUUDEN JA ITSEILMAISUN VÄLINEENÄ	11
3.1.	KÄSILLÄ TEKEMISEN KOKONAISVALTAISUUS.....	11
3.2.	OMPELUTAIDON HALLITSEMINEN	12
3.3.	VAATTEEN VALMISTAMINEN	15
3.4.	VAATETUSOMPELU HARRASTUKSENA	17
3.5.	OMPELUOHJEET JA KAAVAT HARRASTAJIEN TYÖVÄLINEENÄ	21
4.	TUTKIMUSKYSYMYKSET JA TUTKIMUKSEN TEHTÄVÄ	24
5.	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS.....	25
5.1.	TUTKIMUSMENETELMÄ	25
5.1.1.	KÄYTETTÄVYYSTUTKIMUS JA ÄÄNEENAJATTELU	26
5.1.2.	ÄÄNEENAJATTELUN TOTEUTUS	28
5.2.	KOEHENKILÖT.....	29
5.3.	TUTKIMUKSEN KULKU JA AINEISTON KERUU.....	30
5.4.	ANALYSOINTI	33
6.	TULOKSET	37
6.1.	VAATETUSOMPELUUN LIITTYVÄ KÄSITYÖPROSESSI	37
6.1.1.	OMPELUPROSESSIN KOKONAISKUVAN MUODOSTAMINEN.....	38
6.1.2.	TYÖSKENTELYN HAASTEET JA KRIITTISET KOHDAT	40
6.1.3.	KAAVAMUUTOKSET JA VAATTEEN RAKENTEELLINEN KOKONAISUUS.....	48
6.2.	KÄSITYÖLEHDEN KÄYTTÄMINEN TYÖSKENTELYN APUNA	53
6.2.1.	OHJEEN SEURAAMINEN JA TULKITSEMINEN.....	53
6.2.2.	OHJEEN KÄYTETTÄVYYS.....	57
7.	POHDINTA	60
7.1.	VAATETUSOMPELUN KRIITTISET KOHDAT	60
7.2.	ONNISTUNUT OMPELUOHJE	63
7.3.	TUTKIMUKSEN LUOTETTAVUUS.....	65
	LÄHTEET	69
	LIITTEET	

KUVAT

Kuva 1: Käsityöohje	32
Kuva 2: Koehenkilön H1 mekko	50
Kuva 3: Koehenkilön H2 mekko	51
Kuva 4: Koehenkilön H3 mekko	52

TAULUKOT

Taulukko 1: Teemakategoriat	36
-----------------------------------	----

1. JOHDANTO

Tutkimus sai alkunsa kiinnostuksesta vaatetusompelua ja vaatteita kohtaan. Ompelua on tutkittu melko vähän ja tietoa ompeluprosessista sekä sen haasteista on vaikeaa löytää.

Lähestymällä aihetta uudesta näkökulmasta käyttäen ääneenajattelumenetelmää on mahdollisuus päästä käsiksi tietoon, johon muilla menetelmillä ei ole pystytty.

Tutkimuksessa keskitytään vaatteisiin, niiden ompeluun ja ompeluohjeisiin, joita harrastajat käyttävät työskentelynsä apuna. Aihetta lähestyttiin käyttämällä tutkijan Suuri Käsityö -lehdelle suunnittelemaa mekkoa ja sen ohjetta ompeluprosessin lähtökohtana. Tutkimuksessa ei pelkästään saada tietoa vaatetusompeluprosessista vaan samalla on mahdollisuus testata ompeluohjeen käytettävyyttä sen aidossa käyttötilanteessa.

Käsityöt kuten ompelu voidaan nähdä monimutkaisena kokonaisuutena, johon liittyvät vahvasti jokaisen subjektiiviset kokemukset ja merkitykset. Käsityöllä voi olla hyvin moniulotteisia merkityksiä liittyen yhteisöllisyyteen, jakamiseen kuin uuden oppimiseenkin. Merkitykset eivät ole kaikilla samoja ja erot niiden välillä voivat vaihdella suuresti käsityöntekijän mukaan. Merkitykset ovat usein päällekkäisiä ja sekoittuvat toisiinsa. Kouhia (2016, 48–50) on jakanut käsityön merkitykset eri luokkiin, joiden avulla merkitysten muodostamaa kokonaisuutta voidaan hallita. Tähän kuuluvat muun muassa funktionaaliset ja aineelliset merkitykset, työn esteettinen arvo, ilmaisullisuus, kokemuksellisuus ja yhteisöllisyys.

Ihatsun (2006) mukaan käsityöt ovat muuntautuva, sitkeä ja säilyvä alue, joka vastaa uuden teknologian, muotoilun ja kuvataiteen ilmiöiden muuttumisen myötä esiintyviin uusiin haasteisiin. Ympäröivän maailman digitalisoitumisen myötä, ihminen ei ole enää samalla tavoin fyysisesti kosketuksissa muuhun ympäristöön. Käsityö tarjoaa vastapainoa tälle antamalla fyysisiä aistikokemuksia ja palauttamalla fyysiseen realismiin. Käsitöinä tehdyn esineen koskettaminen antaa suoraa informaatiota ja tarjoaa mahdollisuuden nauttia moniaistisuudesta. Yhtä aikaa käytössä voivat olla niin näkö-, kuulo-, tunto-, kuin hajuaistikin. Käsityöt antavat Ihatsun kuvailun mukaan ihmiselle mahdollisuuden antaa kehon ajatella ja käden katsoa. Käsityöt nähdään harrastuksena, jonka ympärille tullaan

viihtymään ja viettämään vapaa-aikaa. Osalle tärkeää ei ole kehittyminen omassa työssään vaan ennemminkin yhdessä vietetty aika ja käsillä tekemisen ilo. (Ihatsu, 2006, 19, 26–27.)

Teollistumisen myötä käsityötuotteiden merkitys on muuttunut. Käsityöt ovat muuttuneet välttämättömyydestä harrastukseksi. On siirrytty enemmän kohti itseilmaisua ja käsitöiden tekemisen syyt ovat muuttuneet aikaisemmasta tarveperusteisesta työskentelystä mielihyvän ja virkistuksen lähteeksi, oman persoonallisuuden ilmentäjäksi sekä tavaksi synnyttää jotain uutta. (Aikasalo, 2006, 40.) Usein käsityöharrastajat tekevät pieniä muutoksia ohjeisiin ja mielenkiintoista onkin tietää, mitkä ovat yleisimpiä asioita, joita harrastajat haluavat muuttaa. Heijastavatko erityisesti vaatteisiin tehdyt muutokset niin käsityöntekijän omia mieltymyksiä kuin istuvuuden kokemuksiakin.

Ihatsu (2006, 22) toteaa käsitöissä olevan jatkuvuutta, joka näkyy taidon siirtämisenä sukupolvelta toiselle ja samalla opitut käsityötaidot edustavat vallitsevaa kulttuuria. Käsitöiden parissa viihdytään, merkityksellistä ei ole niinkään käsitöiden tuoma taloudellinen hyöty vaan tärkeämpänä pidetään ajan hyötykäyttöä. Kuitenkaan tuotteen hyödyllisyys ei ole useinkaan se päämäärä, vaan hyödyllisyys on ennemminkin positiivinen lisä, jonka käsityöt tuovat tullessaan. Käsitöiden tekemistä kuvataan myös elämäntapana, josta ei voi luopua päiväkään. Käsityöt ovat viihtymisen ja ajanvieron lisäksi myös hengähdystauko. Se antaa aikaa omalle itselleen, ajatuksille ja toiveille. (Pöllänen, 2006, 69–70.) Käsityö on sekä tekemistä, että tekemisen lopputulos eli tuote (Mikkonen, 2004, 147).

Käsityöt ovat todella mielenkiintoinen kokonaisuus, jossa eri tyylejä ja tapoja oppia sekä toteuttaa itseään on lukemattomia. Käsityö muuntautuu jatkuvasti vuorovaikutuksessa ympäröivän maailman kanssa vastaten ihmisten ja teknologian tuomiin haasteisiin. Käsityöt tarjoavat kosketuspintaa fyysiseen maailmaan samalla opettaen uusia taitoja, jotka koskettavat niin arkea kuin kehittävät käsityötaitoakin. Käsityöt sisältävät suuren määrän erilaisia merkityksiä, jotka ovat erilaisia jokaiselle ihmiselle. Käsityöt voivat tarjota omaa aikaa, yhteisöllisyyden kokemuksia sekä keinon ilmaista omaa persoonallisuuttaan ja identiteettiään. Merkitykset limittyvät toistensa lomaan ja sulautuvat yhdeksi kokonaisuudeksi, motivaatioksi ja iloksi käsitöiden tekemiseen.

2. VAATTEISIIN LIITTYVÄT MERKITYKSET

Vaate on jokapäiväinen hyödyke, joka koskettaa jokaista. Vaatteet ja pukeutuminen ovat iso osa elinympäristöämme, joilla on tehtävänsä vartalon verhoamisessa sekä lämmittämisessä, mutta ne välittävät myös viestiä yhteiskunnasta, ajasta ja kulttuurista sekä identiteetistä. Vaatteiden valitsemiseen käytetään usein paljon aikaa ja niillä on suuri merkitys identiteetin rakentumisessa ja tyytyväisyydessä omaan ulkonäköön. Vaatteiden halutaan kuvastavan omaa persoonallisuutta ja identiteettiä sekä samalla omalla pukeutumisella osallistutaan muodin ilmentymiseen. Muoti sekä omat mieltymykset vaateen ominaisuuksista vaikuttavat siihen, millaisia vaatteita valitaan ja millaisissa vaatteissa oma olo koetaan itsevarmaksi. Jokainen voi tehdä yksilöllisiä valintoja valmisvaatteiden ja vaatetusompelun välillä.

2.1. VAATTEET OSANA PUKEUTUMISTA JA MUOTIA

Kivimäki (2003, 249) kuvaa vaateesta kulttuurisen vuorovaikutuksen dynaamisena prosessina, jossa vaateen kantaja kuvaa niin omaa identiteettiään kuin yhteiskunnan yleistä historiaakin. Mielenkiintoisen vaatteesta tekee sen moninaiset merkitykset, joita ihmiset ovat sille vuosien saatossa antaneet. Vaatteet eivät enää edusta ainoastaan sääolosuhteilta suojautumista tai esittäytymistä hyväksyttävällä tavalla vaan merkitykset ovat paljon syvällisempiä ja monimutkaisempia. Gordonin (2004, 68) mukaan olosuhteiden mukaan pukeutuminen voidaan nähdä joko pakkona tai valintana, selviytymiskeinona tai tapana ilmaista itseä.

Pukeutuminen ja ulkonäkö ovat käsitteellisesti hyvin lähellä toisiaan. Pukeutumisella tarkoitetaan sitä, kun ulkonäköä muutetaan esimerkiksi vaatteiden asusteiden, korujen, kampauksen tai lävistysten avulla. Ulkonäöllä viitataan siis fyysisten ominaisuuksien ja pukeutumisen kokonaisuuteen. Pukeutumista voidaan ajatella pukeutujan, pukijan tai

puvustajan prosessina sekä tuotteena. (Koskennurmi-Sivonen, 2003a, 4.) Pukeutumisella halutaan ilmaista omaa persoonallisuutta, korostaa omia vahvuuksia tai häivyttää virheitä ja antaa muille tietynlainen mielikuva itsestä. Pukeutuminen ja vaatetus on yksi itseilmaisun tapa, samoin kuin vaikka itsestä kertominen (Ahoniemi, 2003, 79–81). Pukeutuminen heijastaa yksilön ja ympäristön käsityksiä minäkuvasta (Kivimäki, 2003, 254). Pukeutuminen ja vaatteet edustavat niin yksilöä kuin yhteiskuntaa ja kulttuuriakin. Omalla pukeutumisella voidaan ilmaista identiteettiä, ryhmään kuulumista sekä vallalla olevaa muotia.

Vaatteet ovat yksi osa ihmisen ulkonäköön vaikuttavista tekijöistä ja se voidaan nähdä pukeutumisen konkreettisena osana. Pukeutuminen ei kuitenkaan ole vaatetuksen synonyymi vaan se on kokonaisuudessa jotain paljon laajempaa ja abstraktimpaa. Vaate on sekä esteettisesti että identiteetin kannalta kiinteästi suhteessa ihmiseen. (Koskennurmi-Sivonen, 2003a, 4, 109.) Vaatteiden valinnassa eniten arvostetaan sen laatua, vaatemerkkiä, mukavuutta, käytännöllisyyttä ja esteettisyyttä (Kivimäki, 2003, 263).

Vaatteita katsotaan yleensä ihmisen päällä, jolloin sen havaitsemiseen vaikuttavat vaateen sisällä oleva ihminen ja se miltä puolelta vaatetta tarkastellaan. Tarkastellaanko vaatetta vaatteen käyttäjänä sen sisäpuolelta vai ulkoisena seuraajana jonkun toisen henkilön päällä. Vaatteet kuuluvat ihmisen ulkonäön kokonaisuuteen ja se voi vaikuttaa joko edullisesti tai epäedullisesti vaateen kantajan ulkoiseen olemukseen. Samalla tavoin käyttäjällä on vaikutusta siihen miltä vaate näyttää. Vaatteella on vahva esteettinen side ihmiseen, joka vaikuttaa sekä ihmisen identiteettiin että ulkoiseen habitukseen. (Koskennurmi-Sivonen, 2003b, 109.) Vaatteet ovat yksi isoimmista tekijöistä oman identiteetin luomisessa. Ihmisillä on tarve rakentamaa omaa identiteettiään ja erillisyyttä muista vaatteiden ja esineiden avulla. (Raunio, 2003, 52.) Vaatteet voivat olla siis välttämättömän hyödykkeen lisäksi myös itseilmaisun keino.

Vaatteilla on hyvin erilaisia merkityksiä ihmisille. Sen lisäksi että ne ovat jokapäiväisiä välttämättömyyksiä, niihin liittyy niin fyysisiä, kulttuurisia, sosiaalisia kuin esteettisiäkin tarpeita. Muoti, harrastukset, työ sekä persoonallisuus vaikuttavat siihen millaisia vaatteita ja kuinka paljon kukin tarvitsee. (Anttila, 2003, 32.) Vaatteet symboloivat erilaisia sosiaalisia rooleja eri tilanteissa. Kuitenkaan pukeutumisen symbolit eivät ole

yksiselitteisiä vaan ne muuttuvat ajan, paikan ja sosiaalisen ympäristön mukaan. (Kivimäki, 2003, 251.) Honkavaara (2003, 270) toteaa pukeutumisen ja vaatteiden olevan niin paljon enemmän kuin vain yksilö tai kulttuuri. Pukeutumisella pyritään suojautumaan, mutta samalla halutaan erottua muista ja pyritään yhteenkuuluvuuden tunteeseen tietyissä pukeutumisryhmissä. Pukeutuminen voidaan nähdä kokonaisvaltaisena tekijänä, jossa näkyvät niin yksilön tarpeet, sosiaalinen vuorovaikutus kuin ympäröivä kulttuurikin (Honkavaara, 2003, 270). Manlowin (2007, 4) mukaan vaatteet ovat useimmille tärkeä osa sosiaalista elämää.

Vaatteiden käyttömukavuuteen ja turvallisuuteen vaikuttavat useat tekijät. Vaatteita valitessamme haluamme tunnustella vaatetta, sen kangasta ja sovittaa sitä, miltä vaate tuntuu päällä ennen ostopäätöksen tekemistä. Jos vaate ei oman kokemuksen perusteella ole hyvä ja täytyy itse asetettuja kriteerejä, se hylätään ja siirrytään etsimään uutta tuotetta. Vaatteen on sovittava käyttötilanteeseen ja käyttötilanteen mukaan siltä vaaditaan eri ominaisuuksia kuten miellyttävyyttä iholla, lämmittävyyttä, suojaamista eri sääolosuhteilta ja toiminnallisuutta eri aktiviteeteissa. (Meinander, 2012, 112.) Vaatteet ovat siis jatkuvasti kritiikin kohteena ja niiltä odotetaan tiettyjä asioita. Mikäli vaatteet eivät toimi haluamallamme tavalla ne hylätään helposti ja käyttöön otetaan vaatteita, jotka vastaavat paremmin niille asetettuja vaatimuksia.

Yksi yleisimmistä ja suurimmista rahan käytön kohteista ovat vaatteet. Ihmiset ovat kiinnostuneita muodista ja omalla pukeutumisella halutaan vaikuttaa ulkonäköön. Vaatteita ostetaan, vaikka pyrkimyksenä olisi elää ekologisempaa elämää, silti uusi ulkonäkö ja sosiaalisen median tuottamat paineet saavat ihmiset ostamaan uusia vaatteita muista arvoista huolimatta. Ollaan huolestuneita siitä, mitä vaateteollisuus ja käytöstä poistetut vaatteet tekevät ympäristölle, kuitenkin samaan aikaan kestävämpi elämäntapa kiinnostaa, mutta ei haluta kuulla muodin aiheuttamista ekologisista ongelmista. (Michell & Henry, 2019, 33.) Vaatteiden valinnassa ihmiset kohtaavat jatkuvasti ristiriitaisia tunteita, vastakkain ovat kulutuskulttuuri, kiinnostus muotia kohtaan ja halu tehdä kestävämpiä valintoja oman pukeutumisen suhteen. Nämä tekijät tekevät päätösten teosta vaikeaa, millaisia vaatteita oikeastaan halutaan ostaa ja mitä vaatteille tapahtuu käytön jälkeen?

Nopea muoti on massatuotettua ja standardisoitua. Nopeaa muotia myydään valtavia määriä, se on saatavilla kaikkialla ympäri maailmaa ja se on kaikkialla samanlaista. Nopean muodin on suunniteltu olemaan halpaa, helppoa ja nopeaa valmistaa. Sen tuottamisessa käytetään halpoja materiaaleja sekä halpaa työvoimaa ja tehokasta tuotantoa. Tavoitteena on tarjota kuluttajille uutuuksia, joita on bongattu muotinäytöksistä tai laadukkailta merkeiltä. (Fletcher, 2010, 260.) Haasteellista muodin ja uusien vaatteiden ostamisen lopettamiselle tekee malttamattomuus valmistaa tuotteet itse. Ihmiset kokevat ostamisen nopeammaksi ja helpommaksi tavaksi, jolloin vaateen ompeleminen tuntuu liian paljon aikaa vievältä. Ihmiset eivät luota omiin ongelmaratkaisukykyihin vaatetta valmistaessa, pelätään sitä, että vaate epäonnistuu. Ompelutilanteissa halutaan saada suorat ohjeet tai esimerkki mitä vaatetta ommellessa tulee tehdä. (Michell & Henry, 2019, 33.) Vaatetusompelulla on vahva sidos muotiin ja pukeutumiseen. Vaatetusompelun taustalla olevat syyt liittyvät usein nopean muodin välttämiseen sekä haluun valmistaa laadukkaampia ja istuvampia vaatteita. Kyse ei ole enää pelkästään harrastuksesta vaan, siihen liittyvät monet niin esteettiset kuin eettisetkin tekijät.

Fletcherin (2010, 264) mukaan pienimuotoinen tuotanto, perinteiset käsityötekniikat, paikallisten materiaalien ja markkinoiden käyttö lisää tietoisuutta suunnittelusta, vaatteiden valmistuksesta, luonnonvarojen käytöstä, työntekijöistä ja näin ollen haastaa massatuotannon ja pikamuodin. Pienimuotisella tuotannolla, paikallisuudella ja omien käsityötaitojen kehittämisellä voidaan haastaa pikamuoti ja kannustaa ihmisiä vaatetusompelun pariin. Samalla kun halutaan tukea kestävämpää elämäntapaa ei olla valmiita luopumaan yhdestä tärkeimmästä itseilmaisun keinosta eli vaatteista.

2.2. VAATTEEN LAATU JA KÄYTETTÄVYYS

Vaatteiden laadukkuutta pidetään erittäin tärkeänä tekijänä vaatteita valittaessa (Martindale & McKinney, 2018, 9). Meinanderin (2012, 95) mukaan laadukkuuden vaatimuksiin kuuluu, että vaatteelta voidaan odottaa määrättyä suorituskykyä, joka vastaa sen käyttötarkoitusta ja vaatteessa käytettyjä materiaaleja. Vaikka laadun ei olla ajateltu olevan ensisijainen ompelun harrastajien motivaation lähde, kuitenkin he

kiinnittävät laadukkuuteen enemmän huomiota kuin muut kuluttajat ja rakenteiden sekä materiaalien laadukkuutta pidetään yhtenä vaatetusompelun motivaation lähteenä.

(Schofield-Tomschin, 1999, 101.) Oman tiedon lisääntymisen myötä vaatetusompelijat kiinnittävät huomiota vaatteiden laatuun, sillä vaatetusompelu lisää tietoa siitä, millainen vaatteiden valmistusprosessi on.

Vaatetusompelun yksi keskeisistä tekijöistä onkin halu valmistaa laadukkaampia vaatteita. Vaatetusompelun kautta harrastajilla on mahdollisuus vaikuttaa kankaiden laatuun valitsemalla laadukkaampia kankaita ja tekemällä kestävämpiä ompelurakenteita.

Halutaan identifioida oma työ laadukkaaksi. (Martindale & McKinney, 2018, 9; Schofield-Tomschin, 1999, 100.) Martindale ja McKinney (2018, 9) jatkavat, että ompeluharrastajien keskuudessa on vahva halu hallita koko prosessia ja yksikertaisesta polyesteri tuotteesta ei haluta maksaa isoja summia, jos itse pystyy tekemään saman tuotteen laadukkaammilla materiaaleilla. Ilman laadukasta kangasta oma työ valuu hukkaan, sillä kestävästä ompelurakenteista huolimatta, kangas rikkoutuu helposti ja vaatteiden käyttöikä lyhenee.

Nielsen (1993) ilmaisee laadulla olevan vaikutusta siihen, kuinka pitkään tuotetta voidaan käyttää. Käytettävyys ei ole kiinni ainoastaan jostakin yhdestä tekijästä vaan se muodostuu monen eri tekijän yhteisvaikutuksesta. Käytettävyydellä pyritään vastaamaan siihen, kuinka hyödyllinen tuote on ja kuinka hyvin tuote toimii käytännön toiminnassa. Käytettävyyden voidaan ajatella kattavan myös toiminnan sujuvuuden ja miellyttävyyden. Hän määrittelee käytettävyyden ominaisuuksiksi opittavuuden, tehokkuuden, muistettavuuden, virheiden määrän ja tyytyväisyyden. (Nielsen, 1993, 25–26.)

Esimerkiksi vaateompelussa voidaan analysoida vaatteiden mukavuutta päällä, esteettistä miellyttävyyttä sekä toiminnallisuutta tilanteissa, johon se on tarkoitettu. Vaatteiden lisäksi tarkkailun kohteena voivat olla ompeluohje ja kaava, joita käytetään työskentelyn apuna.

2.3. VAATTEEN SOPIVUUS JA ISTUVUUS

Monet omistavat vaatteita, joihin he eivät ole täysin tyytyväisiä. Suurin osa kokee epätyytyväisyyttä esimerkiksi valmiiden vaatteiden mittoihin ja usein ihmiset tyytyvät ”ihan hyvään”. Istuvuuden kokemukseen vaikuttavat omien mieltymysten lisäksi vallalla oleva muoti ja sen mukaiset odotukset siitä, miltä vaatteen halutaan näyttävän (Salo-Mattila, 2013, 114, 117). Muoti vaikuttaa siihen millaisia odotuksia ihmisillä on vaatteita kohtaan. Kuitenkin ajasta riippumatta toimivuutta pidetään yhtenä vaatteen tärkeimpänä ominaisuutena. Vaatteen erilaisten ominaisuuksien tavoitteena on joko tukea tai olla häiritsemättä sitä, mitä ihminen on tekemässä. (Raunio, 2003, 52.) Esimerkiksi urheillessa käytetään usein joustavia vaatteita, jotta ne eivät häiritse urheilusuoritusta. Vaikka yleinen oletus onkin, että urheiluvaatteet ovat joustavia, se ei sulje pois muodin vaikutuksia urheilupukeutumiseen, joka näkyy vaatteiden mallissa, leikkauksissa sekä väljyydessä.

Vaatteiden istuvuuden koetaan olevan erittäin tärkeä tekijä vaatteita valitessa. Yksi syy siihen, miksi monet aloittavat vaatetusompelu-harrastuksen, on niiden parempi istuvuus. Vaatteiden ompeleminen itselle tuo mahdollisuuden hallita vaatteen sopivuutta ja muokata vaatetta omalle vartalolleen sopivaksi. Ei ole väliä, millainen vartalotyyppi on, kun voi itse muokata vaatteet sopivan kokoisiksi. Erityisesti vaikeuksia saattaa valmisvaatteissa tuottaa, jos vaatteen yläosa olisi sopiva, mutta alaosa ei. Tällaisista asioista vaateompelussa ei tarvitse huolehtia, sillä vaatteen voi tehdä itselleen sopivaksi omien mieltymyksien mukaan. Useat kokevat, etteivät he löydä valmisvaatteista itselleen täydellisesti istuvia vaatteita, sillä ne ovat tehty standardimallisiksi. Itse ommellen, vaatteen on mahdollisuus sopia täsmälleen omaan kokoon. Monet eivät koe valmiita vaatteita tai -kaavoja täydellisesti istuviksi ja he haluaisivat tehdä niihin muutoksia. Tavallisimpia muutoksia, joita vaatteisiin halutaan tehdä, on rinnanympäryksen muutokset, kahden eri koon yhteen sovittaminen ja vaatteen pituuden muutokset. Useat kokevat olonsa valmisvaatteissa jollain tapaa epämukaviksi ja ei pidetä siitä, miltä oma vartalo näissä vaatteissa näyttää. (Martindale & McKinney, 2018, 9.)

Itse tehtyjen vaatteiden positiivisia ominaisuuksia istuvuuden kannalta on muun muassa niiden paikallaan pysyvyys ja miellyttävyys päällä. Vaatteen ollessa hyvin istuva voi tuntea

olonsa itsevarmemmaksi ja kokea olonsa tyytyväisemmäksi omaa ulkonäköään kohtaan. Vaatetusompelu tuo mukanaan mahdollisuuden vaikuttaa vaatteen istuvuuteen, mutta myös sen sopivuuteen omaan tyyliin. Sopivuuden tärkeänä tekijänä pidetään mahdollisuutta valita omaan tyyliin sopiva kangas, väri sekä vaatteen malli. Vaikka vaate istuisi hyvin, mutta se ei sopisi omaan tyyliin, vaate jäisi käyttämättömäksi. Kyse on yksilöllisestä tyylitajusta, joka kuvastaa omaa persoonallisuutta. (Martindale & McKinney, 2018, 8, 10.) Vaatteiden paremmalla istuvuudella voidaan nähdä monia vaikutuksia. Vaikutukset ulottuvat sisäisistä itsevarmuuden tunteista ulkoisiin tekijöihin kuten tyyliin ja vaatteiden fyysiseen miellyttävyyteen päällä. Tärkeää ei ole ainoastaan vaatteiden malli, vaan yksilöllinen tyylitaju kattaa myös vaatteiden värimaailman ja identiteetin heijastamisen vaatteiden avulla.

Vaatetusompelijat kokevat vaatteiden paremman sopivuuden ja istuvuuden olevan yksi vaatetusompelelun motivaatiotekijöistä. Itse ompelemalla vaatteeseen voi tehdä muutoksia, jotta se istuisi omalle vartalolle paremmin. Kuitenkaan kuten ei laadukkuuskaan, niin ei istuvuuskaan ole ensisijainen ompelun motivaationlähde (Schofield-Tomschin, 1999, 101–102). Ompelun ensisijaisina motivaationlähteinä pidetään itsensä ja oman identiteetin ilmaisua, yhteisöllisyyttä ja uuden oppimista. Laadukkuus ja istuvuus koetaan tärkeiksi tekijöiksi, kun valitaan kaupasta vaatteita tai ommellaan niitä itse. Suurin osa ihmisistä tyytyy ihan hyvään ja vaate tunnetaan jollakin tavalla epämukavaksi. Vaatetusompelelussa harrastajat kokevat tärkeäksi mahdollisuuden vaikuttaa näihin tekijöihin. Paremmalla istuvuudella ja laadukkuudella on vaikutuksia siihen, miltä vaate näyttää päällä, miten vaate kannetaan ja kuinka itsevarmaksi tuntee itsensä vaatteessa.

3. OMPELU LUOVUUDEN JA ITSEILMAISUN VÄLINEENÄ

Ompelua harrastetaan ympäri maailmaa. Kiinnostus ompelua kohtaan ei ole kadonnut, vaikka teknologia ja teollistuminen ovat tuoneet mukanaan uusia haasteita sekä mahdollisuuksia. Harrastuksesta ovat innostuneet monet ihmiset ja erilaisia ideoita ja ohjeita ompeluun löytyy niin käsityöalan lehdistä kuin muistakin julkaisuista sekä nettisivuilta. Kaavoilla halutaan leikitellä ja luoda persoonallisia vaatteita, jotka kuvastavat omaa identiteettiä ja tyyliä. Sosiaalisessa mediassa jaetaan itse tehtyjen vaatteiden kuvia ja ihastellaan, kuinka kauniita vaatteita muut ovat tehneet. Muiden vaatteista innostutaan ja inspiroidutaan. Samalla jaetaan tietoa ja omaa osaamista. Ompelun voidaan ajatella pitävän sisällään monia asioita kuten oman luovuuden toteuttamista, yhteisöllisyyttä ja oman identiteetin rakentamista.

3.1. KÄSILLÄ TEKEMISEN KOKONAISVALTAISUUS

Niin käsityö- kuin ompeluprosessikin voidaan nähdä kokonaisuutena, jossa siirrytään mielikuvasta vähitellen kohti konkreettista toteutusta. Käsityöprosessi koostuu suunnittelusta ja valmistuksesta, jotka ovat hyvin erilaisia toimintoja, mutta nämä tekijät yhdistämällä syntyy konkreettinen tuote, käsityö. (Syrjäläinen, 2006, 111.)

Käsityöprosessissa valmistettava materiaali ja käsityöntekijä neuvottelevat jatkuvasti siitä, millainen lopputuloksesta tulee. Jokainen kehon liike muokkaa materiaalia haluttuun suuntaan materiaalin sallimissa rajoissa. Käsitöiden tekeminen voidaan toisin sanoen nähdä materiaalin ja valmistajan välisenä neuvotteluna, jossa käsityössä tarvittavat kehon liikkeet syntyvät tämän vuoropuhelun seurauksena (Aktas & Mäkelä, 2019, 55, 62).

Käsityöprosessissa koko keho on mukana työn etenemisessä. Sen välityksellä tekijä on suhteessa ympäristöönsä sekä ihmisiin, mutta myös kosketuksissa materiaaliin (Kangas, Lahti, Ojala & Yliveronen, 2014, 84). Prosessiin ei siis kuulu pelkästään kehollinen toiminta vaan ajatukset ja liikkeet toimivat yhdessä koko prosessin ajan. Käsityö sisältää kaksi tietoisuuden tasoa; ongelmanratkaisutaso ja suunnittelutehtävät, jotka tekevät

käsityöstä uniikin ja erilaisen. (Kaukinen, 2002, 16). Käsityö ei siis synny ilman materiaalia kuten kangasta tai lankaa, eikä myöskään ilman ihmisen kosketusta. Nämä kaksi tekijää muodostavat yhdessä kokonaisuuden, jonka kautta käsityö syntyy.

Käsitöiden tekemisen syyt eivät ole enää pelkästään tuotteessa, työskentelyn lopputuloksessa, vaan monelle käsityöt saattavat edustaa muitakin asioita ja lopputulosta tärkeämmäksi saattaa nousta käsityöprosessi, luova suunnittelu ja itse tekeminen. Tavoitteena on saada ilmaista itseään käsityöprosessin kautta, jolloin omat ajatukset ja unelmat siirtyvät ajatuksista konkreettisiksi tuotteiksi. (Aikasalo, 2006, 40.) Vaikka ompeluprosessissa kiinnitetään huomiota niin materiaalivalintoihin kuin vaateen istuvuuteenkin, niin silti ilman prosessia ja itse tekemisen iloa lopputuotekaan ei olisi yhtä merkityksellinen. Ilman käsityöprosessia itse tekemisen ylpeys ja tuotetta kohtaan koettu kiintymys jäävät syntymättä.

Aktas ja Mäkelä (2019, 64) huomauttavat siitä, kuinka käsityöprosessin aikana tekijä ei pelkästään harjoita omia kädentaitojaan ja käsitystä omista kyvyistään, vaan samalla hän myös rakentaa tietämystä eri materiaalin käyttäytymisestä eri olosuhteissa. Materiaalin valinta on tärkeä osa käsityöprosessia, mutta sillä on myös merkitystä tuotteen ulkoiseen olemukseen ja kestävyYTEEN. (Aakko & Koskennurmi-Sivonen, 2013, 16). Materiaalien tuntemuksen parantuminen auttaa myös kehittämään käsitöiden teknistä osaamista. Käsityöntekijä arvioi koko prosessin ajan materiaalin muutoksia ja käyttäytymistä ja sen myötä tekee päätöksiä seuraavista vaiheista ja työskentelytavoista. (Aktas & Mäkelä, 2019, 64–65.)

3.2. OMPELUTAIDON HALLITSEMINEN

Taito ja sen oppiminen voi olla hyvin monen eri tasoista ja sen oppiminen saattaa vaatia paljon aikaa, etenkin jos haluaa kehittyä huippuosaajaksi. Taito voi olla hyvinkin konkreettista tai abstraktia sekä toisaalta yksinkertaista tai monimutkaista. Taito nähdään itseään uusintavana mekanismina. Taidon oppimisen myötä on mahdollisuus käyttää tätä uutta osaamistaan ja hyödyntää sitä omassa tekemisessään. Vähitellen harjoittelun myötä opitusta taidosta tulee osa hiljaista tietoa. Taitoa sovelletaan huomaamatta myös muussa

elämässä ja siitä tulee osa fyysistä ja psyykkistä olemisen tapaa. Taidon adaptoituessa muuhun olemiseen se antaa mahdollisuuden oppia uutta sekä kohdata uusia haasteellisempia ongelmia. Kun taitava tekijä tekee työn hyvin, työstä tulee laadukasta (Syrjäläinen, 2006, 108–111).

Ompelutaito vaatii sekä konkreettisia että mentaalisia taitoja (Syrjäläinen, 2006, 111). Ompelutaidon ollessa erityisen hyvä, se ei näy katsojalle. Vaate vaikuttaa siltä kuin se olisi syntynyt itsestään. Katsojan mukaan jäljettömän kädenjäljen voi joko tunnistaa vaatteesta ja osata arvostaa sitä tai vastaavasti taas se voi jäädä vaille arvoisaansa huomiota. (Koskennurmi-Sivonen, 2003b, 133.) Käsityö- ja ompelutaidon oppiminen on usein pitkä jopa elinikäinen prosessi. SyRJäläisen (2006, 108) mukaan käsityötaidon oppimiseen liittyy niin iloa, tyytyväisyyttä, keskittymistä, intohimoa kuin turhautumista ja pettymystäkin. Yleinen kokemus vaatetusompelusta on, että koskaan ei ole oppinut kaikkea. Vaikka ompelu olisi kuulunut elämään vuosien ajan, löytyy aina jotain uutta opittavaa. Itsensä haastaminen ja uuden oppiminen koetaan mielekkääksi. (Michell & Henry, 2019, 33.)

Ompeluprosessin aikana tekijä ratkaisee useita ongelmia. Työskennellessään tekijä oppii jatkuvasti uutta, kohteena ovat käsityötekniikat ja -prosessit, välineet, materiaalit sekä oppijan omat työtoimintaan ja persoonallisuuteen liittyvät tekijät. Oppiminen ei siis ole pelkästään käsityötaidon oppimista vaan se voi olla myös oppimista uskaltaa luottaa itseensä, kokeilla ja erehtyä; saada taitoja, joista on hyötyä myös käsitöiden ulkopuolella. (Pöllänen & Kröger, 2006, 93.) Oman varmuuden ja taidon lisääntyminen innostaa jatkamaan työskentelyä ja tuo näin onnistumisen kokemuksia, joilla on positiivinen vaikutus työskentelyyn. Lopulta voi käydä niin, että tekemistä ei enää maltaisi lopettaa ennen kuin on saanut vaatteen valmiiksi. (Michell & Henry, 2019, 33.) Ompelutaidon, niin kuin monen muunkin taidon oppiminen, tuo mukanaan paljon iloa ja uusia kokemuksia. Taito innostaa kokeilemaan, tekemään itse ja haastaa aisteja monin tavoin. Ompelun kautta voi kokea ylpeyttä omasta osaamisestaan ja samalla se kehittää myös muussa elämässä tarvittavia taitoja.

Vaatetusompelun yksi keskeisistä taidoista on kaavan muokkaaminen, jossa erilaisia kaavoja yhdistellään ja muokataan vaatteen mallin, materiaalin ja vartalon yhteen sovittamiseksi (Salo-Mattila, 2009, 7). Materiaalilla ja käsityön tekijällä on molemmilla

omat tavoitteet ja rajoitteet millaiseksi lopullinen käsityö voi muodostua.

Vaatetusompelussa on otettava huomioon sekä ompelijan taidot, että materiaalin ominaisuudet. Millä tavoin materiaali käyttäytyy ja millaisiin vaatteisiin se soveltuu parhaiten. Käynnissä on siis jatkuva neuvottelu materiaalin ja valmistajan välillä ja käsityön lopullinen muoto riippuu näiden tekijöiden neuvottelun tuloksesta. (Aktas & Mäkelä, 2019, 62.) Ompelu ei siis ole ainoastaan teknistä osaamista vaan siihen liittyy myös materiaalituntemusta ja kiintymyssuhteen luomista vaatteeseen. Itse tekemisen kautta opitaan myös arvostamaan niin käsitöitä kuin muiden tekemiä vaatteitakin.

Lähes aina käsityötaidon oppimiseen liittyy vuorovaikutusta, niin oppilaan ja opettajan kuin muidenkin ryhmän jäsenten välillä (Kangas ym., 2014, 78). Käsityötaitoa opitaan niin koulussa kuin kotonakin, vanhemmilta lapsille. Käsityötaito kertyy tekemällä ja katsomalla, usein myös huomaamatta ja vähitellen. Taidon oppimisen hetkeä on vaikea palauttaa mieleen, sillä se tapahtuu pitkän ajan kuluessa ja se on usein ei kielellisestä sekä automaattista. (Heikkinen, 2004, 79.) Käsityön oppiminen ei ole ainoastaan teknisen taidon kehittämistä, vaan käsityöhön ja sen taidon oppimiseen liittyy paljon hiljaista tietoa, joka kehittyy taitojen myötä. Käsitöitä tehdessä, voi huomata kuinka yhden asian oppiminen johdattelee ajatuksia siihen, mitä ei vielä osaa ja mitä vielä voisi harjoitella. Käsityötaidon oppimispolku ei siis kulje tietyllä kaavalla vaan tekeminen määrää suunnan, mitä taitoja seuraavaksi opettelee. (Mikkonen, 2004, 144.)

Taidon oppimisen myötä syntyy käsitys siitä, kuinka paljon aikaa ja vaivaa vaatteen valmistus vie sekä vaatetusompelun kautta syntyy kiintymyssuhde vaatteeseen. Tämän oivaltaminen johtaa tilanteeseen, jossa vanhoja vaatteita ei heitä niin helposti pois, jos ne ovat vielä käyttökelpoisia. Ensimmäisen itse tehdyn vaateen myötä tulee kokemus siitä, että minä pystyn tähän. Tämä kokemus luo innostusta jatkaa harrastusta sekä kehittyä siinä edelleen. (Michell & Henry, 2019, 34.) Hyvän käsityön mittarina pidetään hyvin tehtyä käsityötuotetta. Teknistä suoritusta voidaan arvioida valmiista tuotteesta. Siinä näkyvät niin huolellisuus kuin huolimattomuuskin. Taitava käsityöntekijä osaa eritellä onnistuneesti omia tuotoksiaan sekä omaa osaamistaan. (Mikkonen, 2004, 144.) Kiinnostavaa on se, että lähes jokaisella on jonkinlainen ymmärrys käsitöistä ja ompelusta sekä kokemuksia käsitöiden tekemisestä.

Itse tehtyjen vaatteiden saaminen valmiiksi tarjoaa positiivisia onnistumisen kokemuksia ja yleisesti omista saavutuksista ollaan ylpeitä. Erityisesti positiivisia konnotaatioita tuottavat uudet ompelutaidot ja luovaan toimintaan osallistuminen. Taidon oppiminen houkuttelee opettelemaan lisää ja kokeilemaan uusia asioita. Samalla vaatetusompelun taito tuo mukanaan vaihtoehtoisen vaatteiden hankkimisen tavan. Vaatteen ostamista harkitsee ehkä kauemmin, sillä taidon myötä on mahdollisuus valmistaa vaate itse. (Michell & Henry, 2019, 34.)

3.3. VAATTEEN VALMISTAMINEN

Vaatteiden valmistaminen on ollut olennainen osa naisten työtä. Etenkin köyhemmissä oloissa asuvat naiset tekivät vaatteita niin itselleen kuin perheelleenkin. Vasta myöhemmin pystyttiin palkkaamaan muita valmistamaan perheen vaatteet. Ompelijat eivät kuitenkaan valmistaneet persoonallisia tai innovatiivisia vaatteita. Kaavat olivat yksinkertaisia ja vaatteet eivät välttämättä kuvastaneet kantajansa tyyliä. (Ashdown, Lyman-Clarce & Palmer, 2007, 328; Manlow, 2007, 4.) Kun vaatteita alettiin valmistamaan tehtaissa, ne olivat aluksi hyvin yksinkertaisia muodoltaan ja niihin tehtiin vain koon muutoksia (Manlow, 2007, 4–5). Vaatteiden valmistuksen keskiössä ei ollut muoti tai persoonallisuuden kuvastaminen, jotka näkyvät nykyään katukuvassa vahvasti.

Vaatteiden valmistuksessa synteettiset tai luonnolliset materiaalit muutetaan käytettävään muotoon. Kankaan sekä vaatteen malli ja istuvuus mahdollistavat tai estävät kehon liikkeitä. Vaatteet ovat sekä materiaalisia että symbolisia esineitä, joiden valmistuksessa puututaan ihmisen ulkoiseen olemukseen. Sillä minkälaisia vaatteita valmistetaan, vastataan vallalla olevan muodin ihanteisiin. Vaatteiden valmistus on muodin uudelleen tulkitsemista itseään miellyttävällä tavalla. (Manlow, 2007, 4, 7.) Ilman kuitujen muuttamista kankaaksi ja kankaan muuttamista vaatteeksi, olisi hyvin vaikeaa suojautua sääolosuhteilta. Vaatteiden valmistus ei kuitenkaan ole enää ainoastaan sääolosuhteilta suojautumista, vaan sillä pyritään vastaamaan kuluttajien kysyntään ja tulkitsemaan muotia omasta näkökulmasta.

Kun vaate tehdään käsin, se tekee siitä ainutlaatuisen. Vaatteen käsin tekemiseen liittyy ajatus siitä, että sen ei tarvitse olla teollisesti toistettavissa ja sen tekemisessä ei tarvitse ottaa huomioon eri ompelijoiden tekemien ratkaisujen yhdenmukaisuutta. Tällaisessa tilanteessa vaatteen voi ommella itse parhaaksi näkemällään tavalla ja ei tarvitse kysyä, tekeekö joku toinen ompelija sen juuri samalla tavoin. Yksityiskohdat toteutetaan niin, että ne näyttävät kyseisessä tapauksessa parhaalta. (Koskennurmi-Sivonen, 2003b, 132.) Vaatteen valmistuksessa on eroja riippuen siitä, valmistetaanko vaate massatuotantona vai valmistetaanko se yksittäiskappaleena. Vaatetta itse ommellessa pystytään kiinnittämään enemmän huomiota yksityiskohtien istuvuuteen ja henkilökohtaisiin mieltymyksiin vaatteiden ominaisuuksista. Vaatteen ei tarvitse vastata standardikokoja tai sen ei tarvitse olla toistettavissa samalla tavoin toisen henkilön toimesta.

Vaatteiden valmistaminen edellyttää ongelmanratkaisukykyä koko prosessin ajan. Vaatteen yksityiskohdat ovat osa suurempaa kokonaisuutta, joiden ratkaiseminen vaatii tekijältä luovuutta ja samalla yksityiskohdat täytyy sovittaa suunniteltuun kokonaisuuteen. Käsin tehdyissä vaatteissa vaatteiden tekninen ja esteettinen suunnittelu sulautuvat yhdeksi kokonaisuudeksi. Vaatteen valmistuksen teknisen taidon voidaan ajatella olevan panostus esteettiseen kokonaisuuteen. (Koskennurmi-Sivonen, 2003b, 132.) Vaatteen valmistusprosessi ei ole yksisuuntaisesti etenevä, vaan kaava ja malli muokkautuvat prosessin kuluessa (Salo-Mattila, 2009, 7). Tuotteen ja sen yksityiskohtien suunnittelu lomittuu tuotteen valmistuksen lomaan. Vaatteen suunnittelun ja valmistuksen aikana tapahtuvat tuotteen ja työskentelyn arviointi sekä palaute muuttavat sekä prosessin kulkua että valmistettavaa vaatetta. Prosessin aikana vaatteiden malli kehittyy, eikä vaatteiden suunnittelu ole täysin valmista ennen kuin vaate on syntynyt. (Kaipainen, 2003, 140; Koskennurmi-Sivonen, 2003b, 133.)

3.4. VAATETUSOMPELU HARRASTUKSENA

Aikaisemmin ompelu oli tarveperustaista. Vaatteiden ompelu oli välttämättömyys, jotta perhe voisi esiintyä sosiaalisesti hyväksyttävällä tavalla. Naiset ompelivat itselleen ja perheelleen vaatteita, koska niitä ei ollut mahdollista saada muualta. (Martindale & McKinney, 2018, 1.) Vaatetusompeleen välttämättömyys muuttui vähitellen, kun vaatteita pystyi myös ostamaan tai teettämään ammattilaisilla. Ompelu alettiin nähdä kunnioitettuna ja mielenkiintoisena tapana ansaita elanto. (Gordon, 2004, 84.)

Vaatetusompelu on muuttunut vuosien saatossa eikä se edusta enää samanlaisia arvoja ja näkemyksiä kuin aikaisemmin. Vaatetusompelu nähdään kunnioitettuna ja kiinnostavana taitona, jonka kautta on mahdollista ilmaista omaa identiteettiä sekä parantaa tyytyväisyyttä omaan ulkonäköönsä.

Vaikka vaatetusompelu ei enää olekaan välttämättömyys yhteiskunnallisten ja taloudellisten muutosten myötä, ei kiinnostus ompelua kohtaan ole kadonnut. Nyt vaatetusompelua katsotaan hieman eri näkökulmasta ja kiinnostuksen kohteena ovat oman ulkonäön hallinta, mahdollisuudet vaikuttaa vaatteiden tyyliin, istuvuuteen ja laatuun, joita ei voi saavuttaa valmisvaatteita ostamalla. Itse ommeltujen vaatteiden koetaan edustavan paremmin omaa persoonallisuutta, makua ja samalla ne tuovat itsevarmuutta. Vaatetusompelu tuo enemmän mahdollisuuksia vaikuttaa vaatteiden valintaan ja se lisää tyytyväisyyttä sekä omaan ulkonäköön että omaan esittäytymiseen muille (self-presentation). Itse ommellut vaatteet tuovat enemmän vapautta valita, millä tavoin haluaa ilmaista itseään ja identiteettiään. (Martindale & McKinney, 2018, 1, 5.)

Martindale ja McKinney (2018) toteavat, että ompelu on keino toteuttaa omaa luovuuttaan. Ompelun kautta voi toteuttaa itseään sekä omaa halua tehdä ja luoda jotain uutta. Heidän mukaansa vaatetusompelu ei yleensä ole se, josta ompeluharrastus aloitetaan, vaan siihen siirrytään vasta sen jälkeen, kun taito ja luottamus omiin ompelutaitoihin on kasvanut. Vaatetusompeleen aloittaminen juontuu yleensä tyytymättömyydestä valmisvaatteisiin, niiden tyyliin ja laadukkuuteen. Ompelu antaa mahdollisuuden tehdä vaatteita, jotka poikkeavat valtavirrasta ja tällä tavoin kuvastavat paremmin omaa tyyliä. Vaatetusompeleen avulla voi toteuttaa vaatesuunnittelijoiden

inspiroimana vaatteita sekä asusteita, joita ei olisi varaa ostaa. (Martindale & McKinney, 2018, 6–9.)

On huomattu, että usein itse tehtyjen vaatteiden pukeminen, herättää keskustelua, ihailua ja kehuja niin lähipiirissä kuin tuntemattomienkin osalta. Tämä todennäköisesti johtuu siitä, että itse tehdyssä vaatteessa tuntee olonsa omakseen, se poikkeaa jollain tavalla valtavirrasta ja erityisesti se istuu täydellisesti käyttäjän päällä, sillä vaate on tehty juuri hänen mittojensa mukaan. Jos vaatteen kantaja paljastaa tehneensä vaatteen itse, usein tästä ollaan yllättyneitä ja vaikuttuneita. (Martindale & McKinney, 2018, 10.)

Ompelu näkyy vaatteiden istuvuudessa, laadukkuudessa sekä ilona, onnena ja nauttimisena käsillä tekemisestä, mutta myös ylpeytenä pukeutua itse tehtyihin vaatteisiin.

Vaatetusompelu laukaisee positiivisia muutoksia vaatteiden kulutustottumuksissa. Itse tehtyihin vaatteisiin syntyy käsityöprosessin aikana positiivinen emotionaalinen suhde, jollaista halpatuotannossa tehtyihin vaatteisiin ei synny. Tämä emotionaalisuus vaikuttaa ostokäyttäytymiseen vähentämällä pikamuodin kulutusta ja lisäämällä halua osallistua vaatteiden valmistukseen. Tämä vähentää vaatteiden poistamista käytöstä muutaman käyttökerran jälkeen, vähentää halua kuluttaa ja näin ollen johtaa vaatteiden pidempään käyttöikään. (Michell & Henry, 2019, 28–29.) Vaatetusompelu muuttaa ihmisten käsityksiä kuluttamisesta (Schofield-Tomschin, 1999, 103), sillä se avaa silmiä sille, miten paljon vaatteiden valmistaminen vie aikaa sekä yleensä itse tehdystä vaatteesta ollaan ylpeitä ja sitä halutaan vaalia niin vaatehuollolla kuin laadukkaammilla kangasvalinnoillakin.

Vaatetusompelussa ompelun apuna käytetään kaavaa, jonka avulla kolmiulotteinen vaate esitetään tasossa kankaiden leikkuuta varten. Yleensä kaava testataan kaksi- tai kolmeulotteisena mallina, jotka voidaan toteuttaa eri mittakaavoissa. Kokeiluvaatteen avulla arvioidaan vaatteen tyyliä sekä istuvuutta ja tehdään tarvittavat muutokset kaavaan. Vaatteen valmistuksessa tavoitteena on saada vaatteen linjat ja muodot kehon ympärille sillä tavoin, että sekä vaatteen käyttäjä että tekijä ovat siihen tyytyväisiä. Vastaan tulevat vaatteen funktionaalisuus, miellyttävyys sekä käyttäjän tyyli. Vaatteen suunnittelussa ja valmistuksessa käytetään monipuolisemmin ja helpommin vaikeampia

menetelmiä apuna, sen mukaan kuinka vahvat taidot tekijällä on (Salo-Mattila, 2014, 2, 7, 19, 108).

Schofield-Tomshcin (1999) mukaan vaatetusompelulla on huomattu positiivisia vaikutuksia mielialaan, siihen kuuluu ompelusta nauttimista, rentoutumista ja iloa. Ompeluun liittyviä tuntemuksia kuvaillaan mielenrauhaksi, mahdollisuudeksi oppia jotain uutta ja elämästä nauttimiseksi. Itse tehdyt vaatteet tuovat henkilökohtaista nautintoa, vaikuttavat omaan luovuuteen, mutta myös vaatteiden omaperäisyyteen, parempaan sopivuuteen ja laadukkuuteen. (Schofield-Tomshcin, 1999, 98, 104–105.)

Vaatetusompelun avulla on mahdollisuus vaikuttaa omaan ympäristöön haluamallaan tavalla. Vaatetusompelun avulla voi pyrkiä halutessaan olemaan huomaamattomampi tai taas toisaalta tavoitteena voi olla halu näkyä. Itse tekeminen tarjoaa mahdollisuuden kontrolloida tuotteen ja tekemisen suuntaa. On mahdollisuus keskeyttää tai vaihtaa suunnitelmaa niin halutessaan. (Raunio, 2003, 72.)

Kotona vaatteiden ompelun voidaan ajatella säästävän niin rahaa kuin ympäristöäkin. Itse ompelemalla on varaa laadukkaampiin kankaisiin ja tämän myötä vaatteet kestävät pidempään. Useat ompelun harrastajat ovat hyvin taitavia ja heidän tekemänsä vaatteet saattavat olla parempilaatuisia ja houkuttelevampia kuin myytävänä olevat tuotteet. Vaatetusompelu ei ole pelkästään rahan säästämistä tai hyödykkeiden valmistamista vaan se on myös itseilmaisun keino ja pukeutumista oman tyylin mukaan. (Gordon, 2009, 6–10.) Vaatetusompelulla on monia merkityksiä. Nämä merkitykset limittyvät toistensa lomaan ja muodostavat erilaisia kokonaisuuksia, joiden kautta syntyy motivaatio vaatteiden tekemiseen.

Vaikka vaatteiden tuotanto on muuttunut massatuotannoksi ja ompelu ei ole enää välttämättömyys, sillä on merkityksiä kulttuurin perinteiden sekä taiteiden ymmärtämisessä ja ompelusta on tullut keino selittää omia mieltymyksiään. Käsitöiden ja ompelun merkitys voi olla todella moniulotteinen. Ompelu ei ole ainoastaan harrastus tai vaihtoehtoisesti työ, vaan se voi olla selviytymiskeino, tapa selvitä arjen haasteista tuntea itsensä hyvinvoivaksi. Ompelu ei ole riippuvainen niin sosiaaliluokasta kuin perheestäkään. (Gordon, 2004, 68.) Ompelu nähdään harrastuksena, josta voi kuka tahansa olla kiinnostunut. Ompelulla on oma paikkansa kulttuurissa sekä perinteissä, joita

voidaan luoda uudestaan käsillä tekemisen kautta. Ompelu auttaa selviämään arjen haasteita, mutta nykyään haasteena ei ole ainoastaan pukeutumisen tarve, vaan ompelu voi olla keino unohtaa muut asiat ja rentoutua käsillä tekemisen parissa.

Ompeleminen edustaa edelleen perinteisiä ideoita naisista ja kodista, mutta se tarjoaa myös työkalun haastaa vanhat ajattelutavat. Ompelu voidaan nähdä tapana pitää kiinni perinteistä ja samalla haastaa ne, joka kuvaa hyvin ompelun kiehtovaa ulottuvuutta. (Gordon, 2004, 84.) Vaatetusompelu on keino tehdä uniikkeja, itselleen sopivia, persoonallisia vaatteita. Halpamuodin ja vaatteiden helpon saatavuuden aikakaudella ompelua ei enää perustella taloudellisilla syillä, vaan syyt ommella ovat kiinnostus luovaan prosessiin, halu tehdä paremmin istuvia vaatteita ja halu vaikuttaa kankaiden laatuun. (Ashdown ym., 2007, 328–329.) Yleisesti ompelutaitoa arvostetaan ja se on myös taito, minkä moni haluaisi oppia (Michell & Henry, 2019, 33). Vaatteiden ompelun kautta on mahdollista haastaa niin vanhoja perinteitä kuin pitää niistä kiinnikin. Sen myötä vanha ja uusi ompelukulttuuri sulautuvat yhtenäiseksi kokonaisuudeksi, jatkumoksi, joka kuvastaa ompelun vaihtelevia sisältöjä.

Vaatetusompelu on niin paljon enemmän kuin vain tapa saada itselleen sopivia vaatteita. Ompelu on myös osa oman identiteetin rakentumista ja tärkeä osa elämää. Ompelu on tärkeä tapa toteuttaa omaa luovuutta, jota ei välttämättä pääse käyttämään omassa työssään. Ompelu tuo elämään jotain, joka on täysin omaa ja joka osoittaa jokaisen olevan enemmän kuin vain yhden tekijän määrittämä kokonaisuus (esimerkiksi enemmän kuin vain äiti). Vaateompelu antaa mahdollisuuden hallita enemmän omaa ulkonäköä ja siihen liittyviä seikkoja kuten vaatteiden tyyliä, laatua ja istuvuutta. Vaatteilla halutaan ilmaista itseään ja samalla oman tyyliin sopivilla vaatteilla voidaan piilottaa vartalostaan kohtia, joita ei halua muiden näkevän. Itse tehty vaatekaappi heijastaa omaa persoonallisuutta, luonnetta ja sitä kuka vaatteen käyttäjä tuntee olevansa. (Martindale & McKinney, 2018, 10–12.)

3.5. OMPELUOHJEET JA KAAVAT HARRASTAJIEN TYÖVÄLINEENÄ

Valmiskaavoja sekä ompeluohjeita voi löytää niin käsityölehdistä kuin kaavakirjoistakin. Viime aikoina myös nettisivuilta ladattavat pdf-kaavat ovat kasvattaneet suosiotaan. Omia ompelutöitä jaetaan erilaisissa yhteisöissä, joko apua hakien tai omaa työtään esitellen ja samalla jakaen inspiraatiota myös muille harrastajille. Useampi on käyttänyt samaa ohjetta ja yhdessä ihaillaan sitä, kuinka erilaisia vaatteita samalla ohjeella on saatu tehtyä. Yksi on käyttänyt omassa vaatteessaan samoja värejä kuin ohjeessa, toinen on vaihtanut kuviolliseen kankaaseen ja kolmas on muuttanut kaavaa itselleen istuvammaksi kaventaen vyötärölinjaa ja pidentäen hihoja. Ompeluohjeet yleensä sisältävät oletuksen siitä, että ohjeen käyttäjä hallitsee ompeluun liittyvän perussanaston ja hallitsee tietyt taidot. Välillä ompeluohjeet koetaan haastaviksi, eikä tiedetä mitä eri lyhenteillä tai haastavimmilla ilmaisuilla tarkoitetaan. Mallin haastavuutta saatetaan kuvata esimerkiksi erilaisilla asteikoilla, jotta jokainen voisi valita omaan taitotasoonsa sopivan kaavan. Kuitenkin lopulta, kun ohjeen avulla on saanut ommeltua vaatteen, siitä seuraa ylpeys ja onni, ajatus siitä, että minä pystyin tähän.

1800-luvulla ilmestyivät ensimmäiset kaavat, jotka olivat muidenkin kuin räätäleiden ja pukuompelijoiden saatavilla. Sekä täysikokoisia, että skaalattuja kaavoja ompeluohjeiden kera oli saatavilla niin muotilehdissä kuin muissakin vaateeseen liittyvissä aikakauslehdissä. Aluksi kaavat oli tarkoitettu räätäleille ja pukuompelijoille, jotka hyödynsivät kaavoja omassa työssään, mutta vähitellen alkoi ilmestyä myös kaavoja, joilla jokainen pystyi ompelemaan niin itselleen kuin perheelleenkin vaatteita. 1800-luvun puolivälin jälkeen kaavojen julkaisemisesta tuli huomattavasti halvempaa ja julkaisut lehdissä, kirjoissa ja artikkeleissa leikkaamisesta, ompelusta ja kaavojen piirtämisestä melkein tuplaantuivat. Kun kaavojen piirtäminen ja julkaisu vapautui, naistenlehdet alkoivat levittää muotia heidän muiden sisältöjensä lomassa. 1900-luvun alussa kansan keskuudessa julkaistavat ompeluohjeet ja kaavat lisääntyivät hurjasti. (Ashdown ym., 2007, 329–331). Emery (2014, 27) jatkaa, että vaikka aluksi kaavoja julkaistiin vain yhdessä koossa, ne olivat silti suosittuja.

Teollistumisen kasvun ja kehityksen myötä kaavat alkoivat vähitellen heijastamaan meneillään olevan ajan mukaista tyyliä. Kaavasunnittelu muuttui muodin mukana, jolla

taas oli vaikutuksia istuvuuden ja koon mieltymyksiin. Kaavojen valikoima ja mallit lisääntyivät jatkuvasti ja alkoi ilmestyä myös kaavoja, jotka mahdollistivat eri kokojen valitsemisen oman koon mukaan. (Ashdown ym., 2007, 335.) Tässä vaiheessa kaavat eivät olleet enää ainoastaan vaatetusompelun helpottajia, vaan kaavojen valinnalla haluttiin kuvastaa omaa tyyliä. Muoti alkoi näkyä myös kansan keskuudessa, sillä kaavojen myötä myös heillä oli mahdollisuus valmistaa itselleen sopivia ja muodin mukaisia vaatteita.

Vaatetusompeluun liittyvä kulttuuri on muuttunut ja kasvanut monin tavoin. Ompelijoille suunnatut julkaisut ovat hyvin kirjoitettuja ja niihin on liitetty informatiivisia artikkeleita ompelusta ja kaavojen muokkaustekniikoista. Kaavasunnittelun ala tarjoaa laajan valikoiman eri tyyliä ompeluohjeita vaatetusompelijoille tarjoten mahdollisuuden seurata vallalla olevaa muotia helposti omien vaatteiden kautta. Aikakauslehdet auttavat ompelun harrastajia lisäämään heidän osaamistaan tutustuttaen heidät erilaisiin kankaisiin ja koristelutekniikoihin, joiden avulla harrastajat voivat tehdä vaatteita, jotka lähestyvät jo puettavaa taidetta. Nykyään ompelijoille on tarjolla paljon erilaisia julkaisuja, jotka sisältävät informatiivisia artikkeleita niin ompelusta kuin vaatteiden sovitukselta itselle sopivaksi. Kaavojen teon suuri kasvu ja niiden julkaiseminen on tehnyt mahdolliseksi sen, että vaatetusompelijoiden on helppo seurata meneillään olevaa muotia. (Ashdown ym., 2007, 343.) Vuosien myötä kaavoista on tullut monimutkaisempia ja niissä kiinnitetään yhä enemmän huomiota istuvuuteen ja vallalla olevaan muotiin. (Emery, 2014,1.)

Ashdown ym., (2007) toteavat nykyaikaisten paperikaavojen olevan hyvä ja helppo tapa opetella ompelemaan. Niiden avulla melkein kuka tahansa voi oppia, kuinka kaavoja piirretään ja korjataan, jolloin ompelija voi keskittyä kankaiden valintaan, vaateen rakenteeseen ja koristamiseen. Perekäytös kaavojen käyttämiseen on luonut hyvän pohjan sille, että ompelun harrastajat voivat ommella itselleen paremmin istuvia vaatteita. (Ashdown ym., 2007, 229.) Nykyaikaiset kaavat sekä ompeluohjeet ovat mahdollistaneet sen, että jokainen voi niin halutessaan opetella ompelemaan ja tehdä itselleen sopivia vaatteita. Taidon oppiminen ei ole enää kiinni sen opetuksesta, vaan ohjeita ja valmiita malleja löytyy joka puolelta. Internet on pullollaan ompeluvideoita, jotka opastavat harrastajia erilaisten tekniikoiden pariin.

Kaava-ala on jollakin tavoin palannut samaan pisteeseen kuin se oli 1800-luvulla, jolloin ensimmäiset kaavat julkaistiin. Kaavoista on tehty halpoja ja ne ovat kaikkien saatavilla, jolloin kuka tahansa voi ompeluohjeiden avulla tehdä itselleen vaatteita. Tällä hetkellä useat yritykset menestyvät julkaisten ja myyden kaavoja, kaava-arkkeja ja kustomoituja kaavoja niin Amerikassa kuin Euroopassakin (Ashdown ym., 2007, 331, 344). Kaavojen ja ompeluohjeiden tuottamisessa ei ole enää pelkästään kysymys ompelun helpottamisesta, vaan nyt kilpaillaan siitä, kuka tekee mielenkiintoisimmat kaavat, joista harrastajat innostuvat. Halutaan tuottaa kaavoja, jotka miellyttävät mahdollisimman monia harrastajia, jotta saadaan lisättyä niiden myyntiä. Jatkuvasti syntyy uusia kaavoja, jotka ovat ompelumailmassa pinnalla ja joista puhutaan keskustelufoorumeilla. Uusista kaavoista ollaan innoissaan, eikä malteta odottaa, kuka pääsee kokeilemaan niitä ensimmäisenä.

Etenkin ompelun harrastajien keskuudessa valmiskaavat ja ompeluohjeet ovat tärkeitä apuvälineitä. Kaavojen ja ompeluohjeiden avulla jokainen voi tehdä itselleen vaatteita, vaikka kaavoitus ei kuuluisikaan omaan osaamisalueeseen. Taitojen kehittymisen myötä on mahdollista ommella haastavampia tuotteita ja tehdä muutoksia kaavoihin. Enää ei tarvitse tyytyä yhteen kokoon kaavasta, joka lehdessä on julkaistu. Jokainen voi valita itselleen sopivan koon ja toteuttaa tuotteen, joka istuu hyvin sekä on ommeltu itseä miellyttävistä materiaaleista.

4. TUTKIMUSKYSYMYKSET JA TUTKIMUKSEN TEHTÄVÄ

Käsityöprosessi ja vaatetusompelu ovat monimuotoisia prosesseja, joiden taustalta löytyy useita eri syitä. Vaatetusompeluun liittyvät niin uuden oppimisen kokemukset, luovuuden toteuttaminen kuin oman ajan löytäminenkin. Vaatetusompelu on harrastus, jonka parissa viihdytään ja vietetään vapaa-aikaa. Vaatetusompelun merkityksellisyys näyttäytyy elämäntapana, josta on tullut osa omaa identiteettiä. Vaatteen valmistaminen käsin tekee siitä sekä tuotteena ainutlaatuisen, että ainutlaatuisen käsityö- ja oppimisprosessin, jonka kautta oma taito kehittyy niin tekniikan, hiljaisen tiedon kuin materiaalituntemuksenkin suhteen.

Tutkimuksessa keskitytään kahteen kokonaisuuteen, käsityöharrastajan suunnittelu- ja ompeluprosessiin sekä ohjeen käytettävyyteen. Pureudutaan siihen, mitkä ovat käsityöprosessin kriittisimmät kohdat, kuinka käsityölehden valmiskaavoista edetään valmiiksi vaatteen ja tehdäänkö vaatteen valmistusprosessin aikana vaatteeseen tai sen kaavoihin jotakin muutoksia. Tutkimuksessa analysoidaan ääneenajattelumenetelmän avulla käsityöharrastajien ajatuksia ja tuntemuksia käsityöprosessista ja vastataan kysymykseen, mitä käsityöprosessin aikana oikeastaan tapahtuu. Käsityöprosessin lisäksi tutkimuksessa ollaan kiinnostuneita käsityölehden ohjeen käytettävyydestä ja siitä millä tavoin käsityöharrastajat tulkitsevat ohjetta.

TUTKIMUSKYSYMYKSET

Tässä tutkimuksessa tutkimuskysymyksiä on kaksi, jotta tutkimuksella pystyttäisi vastaamaan mahdollisimman kattavasti kysymykseen käsityöprosessin kulusta huomioiden sekä käsityöharrastajan taidot että ohjeen käytettävyyden vaikutukset prosessiin.

1. Millaisena kokonaisuutena vaatetusompeluun liittyvä käsityöprosessi näyttäytyy ja mitkä ovat sen kriittiset kohdat?
2. Millä tavoin käsityölehteä käytettiin käsityöprosessin apuna ja miten ohjetta voisi parantaa?

5. TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

5.1. TUTKIMUSMENETELMÄ

Käsityöprosessi on subjektiivinen kokemus, josta on vaikea saada luotettavaa tietoa pelkästään seuraamalla prosessin kulkua (havainnointi) tai haastatteleamalla käsityöharrastajia. Ulkoisesti samalta näyttävä ongelmanratkaisuprosessi voi olla todellisuudessa hyvinkin erilainen, vaikka päädyttäisiin samaan lopputulokseen (VanSomerén, Barnard & Sandberg 1994, 6). Havainnointi on Tuomen ja Sarajärven (2009, 81) mukaan perusteltu tutkimusmenetelmä silloin, kun tutkittavasta ilmiöstä ei ole paljoa tietoa. Vaikka käsityö- ja ompeluprosesseja ei ole tutkittu paljon, havainnointi jättäisi paljon tulkinnanvaraa, sillä havainnointitutkimuksessa ihmisen kognitiiviset prosessit jäisivät kokonaan huomioimatta, jotka ovat tässä tutkimuksessa oleellisia tekijöitä. Ihmisen sisäisistä tiedonkäsittelyprosesseista on yritetty saada tietoa myös itsetarkkailun (introspektio) ja retrospektiivisen haastattelun avulla, kuitenkin näillä menetelmillä ei ole saatu luotettavaa tai yhdenmukaista tietoa kognitiivisista prosesseista (Seitamaa-Hakkarainen, 1999). Retrospektiivisen haastattelun ongelmaksi muodostuu se, että menetelmän avulla ei saada luotettavaa tietoa siitä, mitä on tapahtunut, sillä tapahtumista muistetaan vain osa, yksityiskohdat voivat muuttaa muotoaan tai niitä ei enää muisteta (VanSomerén ym., 1994, 1).

Haasteena tässä tutkimuksessa oli kerätä aineisto, jonka avulla saataisiin mahdollisimman tarkkaa tietoa käsityöprosessin luonteesta ja sen kulusta. Tutkimuksessa analysoitiin käsityöprosessia ja sen kulkua käsityöharrastajien keskuudessa. Haluttiin saada tietoa prosessista käsityönohjeen todellisen käyttäjän eli käsityöharrastajan näkökulmasta aidossa käyttötilanteessa. Tutkimuksessa pyrittiin selittämään käyttäjän toimintaa ja hänen ajatuksiaan käsityöprosessista käytettävyystudkimuksen ja ääneenajattelumenetelmän avulla. Joissakin tutkimuksissa ääneenajattelumenetelmästä saatetaan käyttää myös nimeä protokolla-analyysi.

Ääneenajattelumenetelmää on käytetty monilla eri tieteenaloilla tutkimuksissa, joissa ollaan kiinnostuneita ihmisen kognitiivisista toiminnoista (mm. Ericsson & Simon, 1993;

Seitamaa-Hakkarainen, 1999), mutta käsityötieteessä tällä tutkimusmenetelmällä tehtyjä tutkimuksia on vain muutamia, joista yksi esimerkki on Seitamaa-Hakkaraisen (2000) väitöskirja *The Weaving-design process as a dual-space search*. Tähän tutkimukseen ääneenajattelumenetelmä valikoitui tutkimuskysymysten luonteen vuoksi. Ääneenajattelu on uusi tapa lähestyä jo sinänsä vähän tutkittua aihetta eli vaatetusompelua. Tutkimus lähestyy vaatetusompelua menetelmän ansiosta uudesta näkökulmasta, joka mahdollistaa pääsyn tietoon, johon muilla menetelmillä ei pystytä.

5.1.1. KÄYTETTÄVYYSTUTKIMUS JA ÄÄNEENAJATTELU

Käytettävyystudkimuksen ajatuksena on saada tietoa tutkimuksen kohteen toimivuudesta aidossa käyttötilanteessa (Koskinen, 2005, 187; Nielsen, 1993, 165).

Käytettävyystudkimuksessa analysoidaan sitä, kuinka käyttäjät toimivat ja käyttäytyvät sekä millaisia ratkaisuja he tekevät käyttötilanteessa. Koskisen (2006, 188) mukaan käytettävyystudkimusta hyödynnetään erityisesti silloin, kun halutaan saada tietoa tuotteen toimivuudesta siitä näkökulmasta, josta todelliset käyttäjät sen näkevät. Käytettävyystudkimusta tehdessä on muistettava ottaa huomioon se, että käyttäjien välillä on yksilöllisiä eroja (Nielsen, 1993, 166), sillä lopulta käytettävyydessä on kyse käyttäjän subjektiivisista tuntemuksista ja se on aina käyttäjä- sekä tilannekohtaista (Lahti & Seitamaa-Hakkarainen, 2013, 96).

Ratkaisemme päivittäin useita ongelmia, jotka eivät näy ulkoisesti (VanSomeren ym., 1994, 14). On haastavaa päästä käsiksi toisen ihmisen ajatuksiin, sillä ajatteluprosessi ja ihminen itsessään ovat niin monimutkaisia prosesseja, ettei ajattelun voida olettaa olevan pelkästään sitä, mitä verbaaliset prosessit tuottavat joka päiväisessä elämässä (Nielsen, Clemmensen & Yssing, 2002, 108). Ääneenajattelumenetelmän tavoitteena on saada tietoa kognitiivisista prosesseista sekä antaa tietoa käyttäjän ajatuksista ja tuntemuksista sekä työskentelytavoista ja taidoista (Koskinen, 2005, 195; Nielsen ym., 2002, 105; VanSomeren ym., 1994, 4). Toisin sanoen ääneenajattelun avulla saadaan tietää, mitä käyttäjä ajattelee ja millä tavoin hän kokee tehtävän tekemisen (Nielsen ym., 2002, 102). Ääneenajattelun avulla pystytään analysoimaan käyttäjän toimintaa ja käsityksiä tilanteeseen kuuluvista toimintatavoista. Menetelmän avulla ei saada tietoon ainoastaan

tilanteessa ilmeneviä ongelmakohtia, vaan pystytään syventymään myös niiden taustalla esiintyviin ongelmiin. (Ilves, 2005, 209.)

VanSomeren ym., (1994, 33) huomauttaa, että ääneenajattelussa ajatteluprosessia on hidastettava, jotta se kulkisi samaa tahtia verbalisoinnin kanssa. Ihminen ajattelee nopeammin kuin pystyy tuottamaan ajatuksiaan puheeksi ja ajatukset ovat paljon monimutkaisempia kuin mitä niitä pystytään verbalisoimaan. (myös Nielsen ym., 2002, 102) Ääneenajattelussa sisäisestä puheesta tulee ulkoista. Ääneenajattelulla ei kuitenkaan pystytä paljastamaan syvimpiä ajatteluprosesseja todellisessa monimutkaisuudessaan, sillä ajatukset täytyy yksinkertaistaa ensin sanoiksi, ennen kuin kukaan, jopa ajattelija itse voi todella tuntea ne. (Charters, 2003, 70.)

Ericsson ja Simon (1993) ovat kehittäneet ääneenajattelumenetelmää omassa tutkimustyössään. Heidän mukaansa ääneenajattelu antaa tietoa työmuistissa olevasta informaatiosta. Työmuistissa tieto pysyy vain hetken (yksityiskohdan ollessa tarkkavaisuuden kohteena), jonka vuoksi siellä olleen tiedon analysointi jälkeen päin tai ilman verbaalista ajattelua on hyvin haastavaa tai jopa mahdotonta. Edes koehenkilö itse ei pysty täysin sisäistämään ja analysoimaan kaikkia ajattelu- ja ongelmanratkaisuprosessien vaiheita. Ääneenajattelulla työmuistin sisältöä siis tuotetaan verbaaliseen muotoon ja sitä kautta saadaan tietoa koehenkilön kognitiivisista prosesseista. (Ericsson & Simon, 1993, 159–161.)

Ilveksen (2006, 209) mukaan ääneenajattelumenetelmän hyviin puoliin kuuluu se, että menetelmän avulla voidaan saada paljon aineistoa jo muutamilta käyttäjiltä ja sen käyttö onnistuu myös sellaisilta tutkijoilta, joilla ei ole siitä paljon kokemusta.

Ääneenajattelumenetelmän avulla käsitellään koetilanteessa saatavat sanalliset protokollat, jolloin vältetään subjektiivisen tulkinnan vaikutuksilta ja aineistoa voidaan lähestyä objektiivisesti (VanSomeren ym., 1994, 30). Seitamaa-Hakkarainen (1999) toteaa aineiston tulkinnan olevan tutkijan tehtävä, eikä sitä voida jättää koehenkilön vastuulle.

5.1.2. ÄÄNEENAJATTELUN TOTEUTUS

Ääneenajattelumenetelmää käytettäessä koehenkilöä pyydetään puhumaan kaikki kokeen aikana mieleen tulevat ajatuksensa ääneen, ei selittämään omaa toimintaansa (Ilves, 2005, 209; myös Charters, 2003, 68; Seitamaa-Hakkarainen, 1999). Ennen kokeen aloittamista koehenkilölle annetaan selkeät ohjeet menetelmästä ja kokeen kulusta. Heille kerrotaan, mitä ääneenajattelulla tarkoitetaan ja mistä kokeessa ollaan kiinnostuneita (VanSomeren ym., 1994, 42). Koehenkilön on verbalisoitava kaikki ajatuksensa ääneen siitä hetkestä lähtien, kun hän saa tehtävän aina siihen saakka, kunnes tehtävä on valmis. (kts. Jääskeläinen, 2010, 371; Seitamaa-Hakkarainen, 1999.)

Ääneenajattelukokeessa on oleellista, että käytössä on rauhallinen tila, jossa kokeen tekemistä ei häiritä (Seitamaa-Hakkarainen, 1999). Koehenkilön pitäisi pystyä toimimaan mahdollisimman luonnollisesti koetilanteessa. Suurimmalle osalle ajatusten ääneen puhuminen voi olla aluksi haastavaa, jonka vuoksi on hyvä tehdä muutamia harjoituksia. Usein muutaman minuutin harjoittelun jälkeen ääneenajattelu sujuu luontevasti. (VanSomeren ym., 1994, 41, 43). Kokeen aikana tutkija toimii ainoastaan tilanteen tarkkailijana ja vastaa laitteiden toimivuudesta (Seitamaa-Hakkarainen, 1999).

Jotta ääneenajattelusta saatava aineisto olisi luotettavaa ja validia, on syytä kiinnittää erityisesti huomiota muutamiin seikkoihin. Tutkimuksen kannalta on tärkeää, että ääneenajattelu on samanaikaista ongelmanratkaisuprosessin kanssa. Ääneenajattelun tulee olla jatkuvaa ilman pitkiä taukoja. Mikäli koehenkilö kuitenkin huomaamattaan lopettaa puhumisen hetkeksi, tutkija pyytää häntä jatkamaan puhetta. Tehtävän tulee olla sellainen, ettei ääneenajattelu häiritse huomattavasti tehtävään keskittymistä. Tämä näkyy käytännössä, niin että ajatteluprosessi etenee sujuvasti ja luontevasti ilman suurempia aukkoja ajatusten verbalisoinnissa. Ääneenajattelun on edettävä johdonmukaisesti ja tuotava ilmi tehtävän kannalta mielekkäitä sisältöjä. (Seitamaa-Hakkarainen, 1999.)

5.2. KOEHENKILÖT

Koehenkilöt valittiin käsityöharrastajien joukosta taustatietolomakkeen (kts. liite 1) avulla. Taustatietolomakkeita palautettiin yhteensä 23 kappaletta. Koehenkilöiden valintaperusteina oli, että heillä ei ollut ompelualan koulutusta, heillä oli perustaidot ompelukoneen käytössä ja he olivat tehneet vapaa-ajallaan joitakin vaatteita. Tutkimuksessa haluttiin eritellä, millä eri tavoin saman taitotason omaavat tekijät voivat ratkaista käsityöprosessiin liittyviä ongelmia ja onko esimerkiksi heidän tekemissään ompeluteknisissä ratkaisuissa eroja. Tutkimushenkilöiden valintaan vaikutti myös se, että heidän ajateltiin taitotasoltaan vastaavan useimpia käsityölehtien ohjeiden käyttäjiä. Ääneenajattelu on työläs menetelmä, jonka vuoksi koehenkilöiden määrä ei voinut olla kovin suuri (Seitamaa-Hakkarainen, 1999). Nielsenin ja Landauerin (1993) mukaan paras kustannushyötysuhde saavutetaan noin kolmella koehenkilöllä, jonka vuoksi tutkimukseen osallistui kolme koehenkilöä H1, H2 ja H3.

Koehenkilö (H1) on 23-vuotias nainen. Hänellä ei ole ompelualan tutkintoa, mutta hän tekee käsitöitä vapaa-ajallaan. Hän hallitsee ompelukoneen ja saumurin käytön perusteet ja on valmistanut niillä itselleen sekä läheisilleen joitakin vaatteita kuten housuja, hameita ja mekkoja sekä tehnyt korjausompelua. Omien sanojensa mukaan ei kuitenkaan mitään hirveän vaikeaa. Hän on käyttänyt aiemmin käsityölehtien ja -kirjojen valmiskaavoja.

Koehenkilö (H2) on 22-vuotias nainen. Hänellä ei ole ompelualan tutkintoa, mutta hän on osallistunut käsityökurseille vapaa-ajallaan. Hän osaa käyttää sekä ompelukonetta että saumuria ja käyttää niitä omissa käsistöissään. Hän on hyödyntänyt lehtien valmiskaavoja sekä pdf-kaavoja ja tehnyt niiden avulla vaatteita niin itselleen kuin läheisilleenkin.

Koehenkilö on ommellut useita juhla-asuja, trikoomekon sekä arkivaatteita.

Koehenkilö (H3) on 24-vuotias nainen. Hänellä ei ole ompelualantutkintoa, mutta hän hallitsee ompelukoneen perusteet ja on käyttänyt myös saumuria jonkin verran.

Saumurin langoitusta hän ei ole kuitenkaan koskaan tehnyt. Hän tekee vapaa-ajallaan käsitöitä ja on ommellut muun muassa mekkoja, paitoja, huppareita, hameita sekä juhlavaatteita. Apuna vaatteiden ompelussa hän on käyttänyt valmiskaavoja.

5.3. TUTKIMUKSEN KULKU JA AINEISTON KERUU

Tässä tutkimuksessa analysoitiin käsityöharrastajan suunnittelu- ja ompeluprosessia sekä käsityöohjeen käytettävyyttä ääneenajattelumenetelmän avulla. Keskiössä olivat ompeluohjeen ymmärrettävyyden analysointi sekä käsityöprosessin kriittiset kohdat. Kuinka kauan koehenkilöt käyttävät aikaa eri vaiheisiin, millaisia ratkaisuja he käyttävät omassa työssään, seuraavatko he ohjetta täsmällisesti ja ovatko jotkin vaiheet erityisen haastavia? Huomiota kiinnitetään myös ohjeen käytettävyyteen ja sitä kautta koehenkilöiden ajatuksiin ohjeen puutteista, ymmärrettävyydestä sekä heidän oman taitotasonsa heijastumisesta vuoropuhelussa ohjeen kanssa. Tutkimuksessa ensisijaisena mielenkiinnon kohteena oli valmistettu tuote ja siihen liittyvä käsityöprosessi.

Aineisto kerättiin lokakuun 2019 aikana ja se toteutettiin yksilöllisinä kokeina. Jokaista koehenkilöä varten oli varattu yksi päivä aineiston keruuta varten. Päivä alkoi ohjeiden antamisella ja päättyi, kun koehenkilö oli saanut vaateen valmistettua. Koe oli jaettu kahteen osaan ja näiden osien välissä pidettiin tauko. Mekon valmistusprosessi kuvattiin yhdellä GoPro-kameralla nauhoittaen samalla koehenkilöiden puhetta kameraan yhdistettävällä mikrofonilla. Tutkimusaineistoksi saatiin videot jokaisesta päivästä ja tämän lisäksi koehenkilöiden valmistamat mekot kuvattiin sekä koehenkilöiden päällä että erikseen huomioiden mekon yksityiskohdat. Kokeen lopuksi koehenkilöille pidettiin yksilöity haastattelu, jossa he kertoivat omista onnistumisen kokemuksistaan ja käsityöprosessin kriittisistä kohdista. Haastattelua varten oli tehty valmiiksi haastattelurunko (kts. liite 2), jonka avulla haastattelu eteni huomioiden haastateltavan käsityöprosessin kulun koetilanteessa. Haastattelu oli luonteeltaan rento ja sen tavoitteena oli vahvistaa aineistosta esiin tulevia kriittisiä kohtia ja antaa koehenkilöille mahdollisuus kertoa asioista, jotka eivät tulleet ilmi ääneenajatteluaineistossa.

Chartersin (2003, 71) mukaan ajatusten verbalisoiminen saattaa muuttaa ajatusten kulkua. Tätä pyrittiin minimalisimaan tekemällä koetilanteesta mahdollisimman rauhallinen ja pyrkimällä siihen, että koehenkilöt tunsivat olonsa mahdollisimman luontevaksi. Kaikki kokeet toteutettiin samassa yliopiston käsityöluokassa sekä samoilla välineillä, jotta lähtökohdat jokaiseen tutkimustilanteeseen olisivat mahdollisimman samanlaiset. Koskinen (2005, 191) huomauttaa, että käytettävyytutkimuksessa olisi hyvä

käyttää mahdollisimman normaalia käyttöympäristöä. Tässä tutkimuksessa tilassa oli hyvin tilaa työskentelyyn ja tila oli sellainen, johon opiskelijat voivat vapaa-ajallaan tulla tekemään omia töitään. Tilaan kuului leikkuupöytä ja silityspiste, jotka olivat koehenkilöiden vapaassa käytössä. Tämän lisäksi koehenkilöille annettiin käyttöön Suuri Käsityö -lehti (8/2019), ompelukone ja ohjekirja, saumuri ja ohjekirja, ratkoja, kynä, nuppineuloja, A4-paperia, kaavapaperia, mittanauha, viivoitin, sakset, ompelulankoja, puola, tukikangasta, mittaliisa ja teippiä. Muita välineitä ja ohjeita ei saanut kokeessa käyttää apuna, kaikki heidän tarvitsemansa tieto löytyisi lehdestä sekä ompelukoneen ja saumurin ohjekirjoista.

Ennen kokeen alkamista koehenkilöille annettiin ohjeet kokeen kulusta ja ääneenajattelumenetelmästä. Heille kerrottiin, että kokeessa ollaan kiinnostuneita siitä, mitä he ajattelevat vaatetta tehdessään ja etsiessään vastausta eteen tuleviin ongelmiin. Heitä pyydettiin puhumaan ajatuksensa ääneen koko prosessin ajan tehtävän aloittamisesta aina siihen saakka, kunnes he ovat valmiita. Vinkkinä oli ajatella olevansa yksin huoneessa ja puhuvansa itsekseen. Painotettiin, että tavoitteena ei ole selittää, mitä he ovat tekemässä, vaan keskittyä prosessin aikana mieleen tuleviin ajatuksiin. Koehenkilöille korostettiin, että puhuminen kokeen aikana on tärkeää ja mikäli he ovat huomaamattaan hetken hiljaa, heitä tullaan pyytämään jatkamaan puhumista. Heille kerrottiin, että kokeeseen liittyvät ongelmat heidän tulee ratkaista itse, mutta mikäli esimerkiksi saumurin tai ompelukoneen kanssa ilmenee teknisiä ongelmia, ne voidaan ratkaista yhdessä. Ompelukoneen ja saumurin toiminta oli testattu ennen kokeen alkamista.

Tehtävä oli moniosainen ja pitkä, mutta siitä huolimatta tehtävänanto muodostui yksinkertaiseksi.

Tehtävänanto:

- Valmista itsellesi sopiva mekko Suuri Käsityö -lehden (8/2019) ohjeesta sivulta yhdeksän. Työskentelyssä voit käyttää apuna sinulle annettuja tarvikkeita. Koetilanteessa voit toimia samalla tavoin kuin toimisit vapaa-ajalla työskennellessäsi.

Ompelimo

2 MEKKO xx 34[36]38[40]42[44]46[48]50[52]54

Mekon takapituus on noin 96 cm.
TARVIKKEET: Collegeneulosta, harmaata 1,70[1,70]1,70[1,75]1,75[1,75]1,75[1,80]1,85[2,10] 2,15 m, okraa 0,20 m, valkoista 0,10 cm ja tummansinistä 0,15 m, leveydet 140 cm. Neulospohjaista tukikangasta.
 Kankaat: Eurokangas.

VALMISTELUT: Etu- ja takakappaleiden kaavat ovat kaava-arkilla kahdessa osassa. Yhdistä osat. Jäljennä etu- ja takakappaleiden kaavoista muutokaitaleet omiksi kaavoikseen. Leikkaa etukappaleen kaava merkityjä linjoja pitkin viiteen osaan.

LEIKKAAMINEN: Ks. leikkuusuunnitelmaa. Lisää leikatessasi 1 cm:n saumanvarat ja helmaan, halkion reunoihin ja hihasuihin 1,5 cm:n päämeenvarat.

Tukikangas: Leikkaa ja kiinnitä muutokaitaleisiin.

KAAVAT OVAT B-KAAVA-ARKIN 1. PUOLELLA MUSTALLA.

OMPELEMINEN: Ompele saumat saumurilla tai ompelukoneen joustavalla huolittelevalla ompeleella.
1. Ompele etukappaleen osat toisiinsa oikeat vastakkain.
2. Ompele olkasaumat ja sivusaumat halkio-merkkeihin asti.
3. Ompele muutokaitaleiden olkasaumat. Ompele muutokaitaleet pääntielle oikeat vastakkain. Tee aukileikkauksia saumanvaroihin. Käännä muutokaitaleet nurjalle ja tikkaa pääntien reuna 1 cm:n päästä reunasta. Ompele mu-

tokaitaleiden reunat muutamalla pistolla olkasaumoihin.
4. Ompele hihojen alasaumat. Ompele hihat kädenteille, kohdistusmerkit tulevat kohdakkain.
5. Ompele hihasuiden päämeen. Ompele etu- ja takakappaleiden helmäpäämeen. Taita halkion reunoilta päämeenvarat nurjalle. Tikkaa halkion reunat 1 cm:n päästä reunasta ja siirry halkion pohjassa poikittaisella ompeleella puolelta toiselle. Ompele toinen halkio samoin.

SUUNNITTELIJA: JOHANNA HALONEN
 KAAVA JA OMPELU: JOHANNA HALONEN

Pystypalkkeja
 Epäsymmetrisesti raidoitettu collegemekko on mukava mutta silti jännä arkivaate.

TEKSTI: LEMMI HONKELA // SUUNNITTELIJA: JOHANNA HALONEN
 // KUVA: ANNA HUOTINEN // KANGASVAIHTO: KIRSTEN REUTER

3000 KÄSITYÖ KÄSITYÖ

Kuva 1. Käsityöohje

Ensimmäisessä osassa koehenkilön tehtävänä oli piirtää mekon kaavat valiten vaihtoehtoista itselleen sopivan koon. Kaavat leikattiin ja koehenkilö suunnitteli, mistä väreistä sekä materiaaleista aikoi mekon valmistaa. Vaatteen istuvuuteen sai vaikuttaa valitsemalla mekosta haluamansa koon ja muokkaamalla kaavaa pienin muutoksin itselleen sopivaksi (hihojen pituuden muutokset, vyötärölinjan kohottaminen ja niin edelleen). Mekon ulkoisen ilmeen ja mallin oli kuitenkin pysyttävä samana. Ensimmäinen osa jatkui niin kauan, kunnes koehenkilö ilmoitti olevansa valmis. Ensimmäisen osan jälkeen oli tauko, jonka aikana koehenkilö kävi Eurokankaasta ostamassa haluamansa kankaat mekkoa varten. Koehenkilöllä oli käytössään kankaita varten 40 euroa. Kangasvaihtoehdot määräytyivät Eurokankaan sen hetkisen kangasvalikoiman mukaan.

Toinen osa alkoi suunnitelmien kertaamisella. Koehenkilöä pyydettiin kertomaan, oliko aiemmat suunnitelmat värien tai materiaalien suhteen muuttuneet kankaiden ostamisen aikana. Koehenkilö jatkoi omaa työskentelyä hyödyntäen käsityölehden ohjetta sekä aikaisempaa osaamistaan. Toiseen osaan kuului kankaiden leikkuu, mekon ompelu sekä valmiin mekon sovittaminen. Koehenkilön ei tarvinnut noudattaa ohjetta kirjaimellisesti, vaan hän sai käyttää halutessaan omia aiemmin hyväksi kokemiaan työskentelytapoja. Toinen vaihe jatkui niin kauan, kunnes koehenkilö ilmoitti mekon olevan valmis. Valmis mekko sovitettiin ja se kuvattiin koehenkilön päällä.

5.4. ANALYSOINTI

Tutkimusaineiston analysointia lähestyttiin käyttämällä laadullista teoriaohjaavaa sisällönanalyysia. Sisällönanalyysiä voidaan käyttää monin eri tavoin ja tärkeää on muistaa, että yhdessä tutkimuksessa käytetty sisällönanalyysitapa ei välttämättä sovellu toiseen tutkimukseen (Hsieh & Shannon, 2005, 1277; Seitamaa-Hakkarainen & Koskennurmi-Sivonen, 2014, 122). Sisällönanalyysi on kokonaisuus, joka sisältää useita eri tapoja jäsentää tutkimuskohteen sisältöä. Sen avulla jäsennellään aineistoa tutkimuksen kannalta oleellisiin luokkiin, tutkien sen sisältöjä ja rakenteita. Ei ole olemassa yhtä oikeaa tapaa muodostaa luokittelukategorioita ja luokittelu vaatii aina ainakin muutamia tutkijan itsenäisiä päätöksiä yksityiskohtien toteutuksesta. (Seitamaa-Hakkarainen & Koskennurmi-Sivonen, 2014, 122.)

Hsieh ja Shannon (2005, 1282) kirjoittavat, että sisällönanalyysissä on oleellista päättää, mikä osa aineistosta on tutkimuksen kannalta tärkeää sekä mihin tekijöihin analysoinnissa keskitytään (myös Tuomi & Sarajärvi, 2009, 29). Aineistosta löytyy yleensä paljon mielenkiintoisia asioita, mutta kaikkea ei voida tutkia yhdessä tutkimuksessa. On muistettava valita tarkkaan rajattu ilmiö, joka on vastaa tutkimuskysymyksiin ja josta kerrotaan kaikki, mitä aineistosta saadaan irti. (Tuomi & Sarajärvi, 2009, 92.) Tutkimuksen kannalta keskeistä on kiinnittää huomiota niihin tilanteisiin, joissa tutkimushenkilöt toimivat eri tavoin kuin ennalta on oletettu. Mielenkiinnon kohteena ovat tutkimuksessa esiintyvät ongelmat sekä tavat, joilla ongelmatilanteista selvittää. (Ilves, 2005, 216.)

Aineiston analysoinnin tavoitteena oli saada vastaus tässä tutkimuksessa esitettyihin tutkimuskysymyksiin. Analysoinnin keskiössä oli ompeluprosessi, sen kriittiset kohdat ja työskentelyssä ilmenevät toimintatavat. Samalla analysoitiin myös ompeluohjeen ja kaavojen käyttöä sekä niiden käytettävyyttä. Tutkimuksen aineisto muodostui ääneenajatteluaineistosta, tutkimustilanteessa kuvatusta videosta, josta voitiin havainnoida koehenkilön toimintaa sekä koetilanteessa valmistetuista mekoista. Video ja siihen liitetty ääni analysoitiin käyttäen apuna Atlas.ti-ohjelmaa. Ohjelman käyttö mahdollisti tutkimuksen kannalta merkityksellisten kohtien merkitsemisen videoon ja ohjelman käytön vuoksi ei ollut tarpeellista litteroida saatua aineistoa. Videoiden katsomisen jälkeen muodostettiin teemakategorioita, jonka mukaan aineistoa teemoiteltiin. Kategoriat muodostuivat tutkimuskysymysten sekä aineistossa esiintulleiden seikkojen pohjalta. Videoaineiston analysointi mahdollisti visuaalisten tuotosten analysoinnin samanaikaisesti äänen kanssa. Koko aineisto kategorisoitiin, mutta tutkimuksessa keskityttiin lähemmin analysoimaan vain tutkimuskysymysten kannalta oleellisia kategorioita, jolloin osa aineistosta jäi analysoimatta. Aineisto oli niin laaja, että sen analysointia kokonaisuudessaan ei ollut mahdollista sisällyttää yhteen tutkimukseen.

Aineisto luokiteltiin teorian pohjalta kahteen pääteemaan ja pääteemat jaettiin teemakategorioihin (kuva 2). Tutkimuksen pääteemat heijastavat samalla myös tutkimuskysymyksissä esiintyviä teemoja. Pääteemat ovat *vaatetusompeluun liittyvä käsityöprosessi ja käsityölehden käyttäminen työskentelyn apuna*. Koko aineisto käytiin läpi kiinnittäen näihin teemoihin huomiota ja aineistosta poimittiin tutkimuksen kannalta oleelliset tapahtumat. Ensimmäisen pääteeman *vaatetusompeluun liittyvä käsityöprosessi* avulla pyrittiin kuvaamaan vaatetusompeluprosessia kokonaisuudessaan sekä sen kriittisiä kohtia ja haasteita. Teema jakautui seuraaviin alateemoihin: (A) *ompeluprosessin kokonaiskuvan muodostaminen*, jossa ei keskitytty aineistossa ilmeneviin yksityiskohtiin vaan pyrittiin muodostamaan kokonaiskuva prosessista ja sen vaiheista. Alateema (B) *työskentelyn haasteet ja kriittiset kohdat*, jolla haluttiin kuvata ompelun haasteita ja vertailla onko kriittiset kohdat kaikilla tutkimushenkilöillä samat. Alateemassa (C) *kaavamuutokset ja vaatteiden rakenteellinen kokonaisuus* oltiin kiinnostuneita siitä, millaisia muutoksia ompeluharrastajat potentiaalisesti tekevät kaavoihin ja millä tavoin mekkojen rakenteet eroavat tekijöiden välillä.

Alateema (B) *työskentelyn haasteet ja kriittiset kohdat* jaettiin teoriaan nojautuen alaluokkiin, jotka olivat (B1) *käsityötaitojen hallinta*, (B2) *käsitteiden tunteminen* sekä (B3) *oman osaamisen soveltaminen*. Alateema (C) *kaavamuutokset ja vaatteen rakenteellinen kokonaisuus* jaettiin teorian mukaisiin alaluokkiin. Luokat olivat (C1) *oman mieltymysten mukaiset kaavamuutokset*, (C2) *istuvuuteen ja sopivuuteen liittyvät kaavamuutokset* sekä (C3) *vaatteen rakenne*.

Toiseen pääteemaan *käsityölehden käyttäminen työskentelyn apuna* nojaten analysoitiin käsityölehden käyttöön liittyviä tilanteita. Teeman analysoinnissa oltiin kiinnostuneita tilanteista, jossa lehteä käytettiin työskentelyn apuna ja millä tavoin aiempi ompelukokemus näkyi ohjeen tulkitsemisessa. Teema jaettiin aineiston perusteella kahteen alateemaan (D) *ohjeen seuraaminen ja tulkitseminen* sekä (E) *ohjeen käytettävyys*. Alateema (D) *ohjeen seuraaminen ja tulkitseminen* muodostuu kahdesta alaluokasta (D1) *ohjeen mukainen työskentely* ja (D2) *ohjeesta poikkeava työskentely*. Puolestaan alateemaa (E) *ohjeen käytettävyys* analysoitiin Nielsenin (1993) määrittelemiin käytettävyyden ominaisuuksiin nojaten (E1) *opittavuus*, (E2) *tehokkuus*, (E3) *muistettavuus*, (E4) *virheiden määrä* ja (E5) *tyytyväisyys*.

Taulukko 1. Teemakategoriat

Vaatetusompeluun liittyvä käsityöprosessi	(A) Ompeluprosessin kokonaiskuvan muodostaminen	
	(B) Työskentelyn haasteet ja kriittiset kohdat	(B1) käsityötaidot (B2) käsitteiden tunteminen (B3) Oman osaamisen soveltaminen
	(C) Kaavamuutokset ja vaatteen rakenteellinen kokonaisuus	(C1) Omat mieltymykset (C2) parempi istuvuus (C3) vaatteen rakenne
Käsityölehden käyttäminen työskentelyn apuna	(D) Ohjeen seuraaminen ja tulkitseminen	(D1) Ohjeen mukainen työskentely (D2) ohjeesta poikkeava työskentely
	(E) Ohjeen käytettävyys	(E1) opittavuus (E2) tehokkuus (E3) muistettavuus (E4) virheiden määrä (E5) tyytyväisyys

Analysoinnissa havaittiin, että vaikka ompeluprosessia voidaankin luokitella, ei sen teemoja voida aina yksiselitteisesti rajata vain yhteen teemaan kuuluvaksi, sillä tapatumissa voi olla piirteitä useasta eri teemasta. Tämän vuoksi jotkut tapahtumat saattavat kiinnittyä useampaan eri teemakategoriaan. Ompeluprosessin luonteen vuoksi ei myöskään pidetty tarpeellisena erotella tapahtumia vain yhteen kategoriaan kuuluvaksi, sillä luonteeseen kuuluu useita eri ulottuvuuksia, jotka eivät seuraa toisiaan täsmällisesti vaan limittyvät toistensa lomaan. Kaikkien koehenkilöiden tuottamasta aineistosta voitiin erotella molempiin pääteemoihin sekä niiden alaluokkiin kuuluvia tekijöitä.

6. TULOKSET

Tässä luvussa esitellään tutkimuksessa saadut tulokset. Tutkimuksessa kaavasta siirryttiin kohti valmista vaatetta eri työvaiheiden kautta. Vaatetusompelu näyttäytyi prosessina, johon vaikuttaa vahvasti harrastajan aiempi kokemus sekä osaaminen ja ompeluohjeen tulkitseminen. Tekstin sekaan on liitetty videolta poimittuja katkelmia koehenkilöiden puheesta. Tulokset jakautuvat kahteen teorianpohjalta koottuun kokonaisuuteen, jotka vastaavat tutkimuksessa esitettyihin kysymyksiin. Kokonaisuudet ovat vaatetusompeluun liittyvä käsityöprosessi ja käsityölehden käyttäminen työskentelyn apuna. Ensimmäinen kokonaisuus muodostuu ompeluprosessin kokonaiskuvan muodostamisesta, työskentelyn haasteiden sekä kriittisten kohtien analysoinnista sekä syventymisestä kaavamuutoksiin ja vaatteiden rakenteelliseen kokonaisuuteen. Toisessa osassa analysoidaan ompeluohjeen käyttöä sekä tulkintaa ja analysoidaan ohjeen käytettävyyttä.

6.1. VAATETUSOMPELUUN LIITTYVÄ KÄSITYÖPROSESSI

Vaatetusompelu ja siihen liittyvä käsityöprosessi osoittautuivat tutkimuksen perusteella monitahoiseksi kokonaisuudeksi, jossa yhdistyvät materiaalin ominaisuudet ja käsityöntekijän taidot muodostaen yhdessä kokonaisuuden eli käsityön. Käsitöiden tekemisessä ei ole ainoastaan kyse ohjeen toistamisesta ja sen mukaan tuotteen valmistamisesta, vaan jokaiseen käsityöprosessiin liittyy myös tekijän tulkinta, aikaisemmat kokemukset käsitöiden tekemisestä ja omat mieltymykset valmistettavan tuotteen suhteen. Käsityön harrastajien keskuudessa ei ole oleellista, onko vaate tai jokin muu tuote tehty toistettavalla tavalla ja valmistaisiko joku muu sen eri tavoin. Tämä tekee kuitenkin käsityöstä ja sen tutkimuksesta mielenkiintoista. Kuinka monin eri tavoin voidaan päästä samaa lopputulokseen ja miten eri tavoin samaa ohjetta voidaan tulkita sekä muokata omia mieltymyksiä vastaavaksi. Voidaan myös mitata eri tapojen kestävyyttä tai tehokkuutta ja analysoida niiden suhdetta valmiiseen tuotteeseen. Käsillä tekemisen kautta on mahdollisuus toteuttaa ja kuvastaa omaa identiteettiä sekä persoonallisuutta.

6.1.1. OMPELUPROSESSIN KOKONAISKUVAN MUODOSTAMINEN

Ompeluprosessin kokonaiskuva muodostettiin kooten koehenkilöiden prosesseissa toistuvia tapahtumia yhteen ja analysoimalla tapahtumien kulkua. Tutkimuksen perusteella ompeluprosessi voitiin jakaa karkeasti kolmeen osaan, jotka toistuivat vaatteiden valmistuksen aikana kaavasta vaatteeksi. Osat olivat vaatteen suunnittelu ja kaavojen piirtäminen, kankaiden leikkaus sekä vaatteen ompelu. Kokonaiskuvaa hahmottaessa oli otettava huomioon, että usein ääneenajattelu hidastaa työskentelyprosessia, jolloin ei ole mielekästä verrata todellisia työskentelyaikoja. Aineiston avulla pystytään kuitenkin hahmottamaan työskentelyn etenemistä ja vertailla eri työskentelyvaiheiden suhdetta kokonaisaikaan. Ajallisesti noin puolet työskentelyajasta kului vaatteen ompeluun ja yksi neljäsosa suunnitteluun ja kaavojen piirtämiseen sekä yksi neljäsosa kankaiden leikkaamiseen.

Jokaisen koehenkilön kohdalla työskentely alkoi ohjeiden antamisen jälkeen tutustumalla annettuun ompelutyöhön. Heidän tehtävänään oli valmistaa itselle sopiva mekko käyttäen apuna annettua ohjetta. He saivat päättää itse millaisia ja minkä värisiä kankaita he käyttävät työssään. Ohjeeseen tutustuttiin lukemalla ompeluohjetta, analysoimalla kuvaa valmiista tuotteesta sekä lukemalla kuvan yhteyteen liitettyä kuvitustekstiä. Koehenkilöt käyttivät alussa ohjeen lukemiseen sekä oman työskentelyn suunnitteluun yhdestä kymmeneen minuuttia ennen seuraavaan vaiheeseen siirtymistä.

Koehenkilöillä oli erilaisia tapoja suunnitella vaatteen valmistamista. Koehenkilöt H1 ja H2 suunnittelivat värejä ja vaatteen kokoa kirjaamalla värejä ylös, kun taas koehenkilö H3 aloitti suunnittelun piirtämällä mekon kuvan paperille ja kirjasi kuvaan mahdolliset vaatteessa käytetyt värit kuvaan. Koehenkilö H3 mainitsi, että inspiroituu usein väreistä vasta, kun näkee ne konkreettisesti.

H3: ”Se jotenki sit tarkentuu, et mitä sit todellisuudes halua, et suunnittelussa just pyrkii sillee, et miettii montaa eri vaihtoehtoo ja sit vast niinku, ku alkaa miettii ja visualisoimaan päässä sitä kuvaa, et millanen siit sit todellisuudessa tulee, niin sit se vaatii ajatustyötä ja sit se tarkentuu jotenki siinä.”

Värien sekä kankaiden valinta tuo jokaiselle mahdollisuuden vaikuttaa mekon ulkonäköön. Kaikki koehenkilöt valitsivat eriväriset kankaat, omien mieltymysten mukaan. Kankaiden valintaperusteita oli useita, kuviollisuus (H3), luomusertifioitu kangas (H2), vuodenaikaan sopivuus (H1) ja kankaan tuntu (H2). Jokaisen henkilön kohdalla suunnitelmat vaatteiden väreistä muuttuivat ainakin jonkin verran sen perusteella, mitä värejä kangaskaupassa oli sillä hetkellä tarjolla. Mekkoon saatiin myös erilainen efekti käyttämällä keskimmaisessa raidassa samaa kangasta kuin pohjaväri, tällä tavoin tekivät sekä koehenkilö H1 että H3. Värien valinnassa näkyi myös niiden yhteensopivuuden sommittelu, harmonia sekä subjektiivinen näkemys ja värimaailman miellyttävyys.

Ennen kaavojen piirtämistä kaikki koehenkilöt suunnittelivat työvaihetta jollakin tavoin. He etsivät kaavat kaava-arkilta ja tarkistivat missä oikean koon viivat kulkevat. Oleellista oli muistaa, että etu- ja takakappaleiden kaavat olivat kaava-arkilla kahdessa osassa ja ne tuli yhdistää joko kaavoja piirtäessä tai teippaamalla kaavat yhteen piirtämisen jälkeen. Kaavojen piirtämisen lomassa koehenkilöillä oli mahdollisuus vaikuttaa kaavoihin tehden niihin pieniä muutoksia niin halutessaan. Ohjeena oli, että pienet muutokset, jotka tekisivät vaatteesta istuvamman, olivat sallittuja, kuten hihojen tai helman pituuden muutokset, mutta ohjesääntönä oli, että mallin oli kuitenkin pysyttävä samana.

Jokainen koehenkilö teki muutoksia omiin kaavoihinsa ja osa mainitsi valmista vaatetta sovittaessaan asioita, joita he olisivat vielä voineet muuttaa. Tehtyjä muutoksia olivat esimerkiksi hihojen pituuden muutokset (H2), vyötärölinjan korottaminen (H3) ja helman lyhentäminen (H1). Kaavamuutoksiin perehdytään tarkemmin luvussa 6.1.3.

Kaavamuutokset ja vaatteiden rakenteellinen kokonaisuus.

Kaavat aseteltiin pääasiassa kankaalle ohjeen mukaan, mutta pieniä muutoksia tehtiin muun muassa sen suhteen, ettei kangasta juotuisi hukkaan (H2) tai koehenkilö koki kappaleen leikkaamisen olevan helpompaa toisesta kohdasta kangasta (H1). Kukaan koehenkilöistä ei asetellut ensin kaikkia kaavoja kankaalle ja siirtynyt vasta sen jälkeen kankaiden leikkaamiseen vaan nämä kaksi työvaihetta vuorottelivat kaikkien työskentelyssä. Tämä koettiin helpommaksi ja joustavammaksi tavaksi työskennellä.

Ompeluprosessi sisälsi kaikilla koehenkilöillä sekä haasteita että onnistumisen kokemuksia. Koehenkilöt kokivat suorien saumojen ja niin sanotun ”perusompelun” helpoksi. Erityisesti tässä vaiheessa työskentelyn apuna käytettiin aiemmin hyväksi todettuja toimintatapoja. Kankaat ommeltiin toisiinsa käyttäen sekä saumuria että ompelukonetta. Kaikki aloittivat työskentelyn saumurilla, joko huolitellen kankaiden reunoja tai yhdistäen samalla kappaleita toisiinsa.

Työskentely tapahtui pääasiassa ohjeen seuraamisen ja ompelun vuorotellessa. Ompelun aikana ohjeessa annetusta ompelujärjestyksestä myös poikettiin, aiempaan kokemukseen nojaten. Luvussa 6.2. Käsityölehden käyttäminen työskentelyn apuna puhutaan lisää tilanteista, joissa lehteä sekä ompeluohjetta hyödynnettiin sekä analysoidaan sitä, missä tilanteissa ohjeesta poikettiin ja toimiko ohje sille asetetussa tilanteessa.

Koehenkilöt olivat kokonaisuudessaan tyytyväisiä vaatteeseen, vaikka jokaisella oli myös kohtia, joihin he eivät olleet täysin tyytyväisiä tai vaate ei edustanut täysin omaa pukeutumistyyliä. Pääasiassa tyytyväisiä oltiin mekon yläosan istuvuuteen ja helman laskeutuvuutta olisi haluttu parantaa (H2 ja H3). Tähän mietittiin vaihtoehtoja, esimerkiksi vaatteen peseminen valmiina ja huolellisempi silitys olisi voinut parantaa helman laskeutuvuutta. Koehenkilöt onnistuivat valmistamaan itselleen sopivan kokoisen vaatteen, joka annettiin ohjeeksi työskentelyn alussa. Kenenkään mekko ei ollut liian pieni tai suuri ja heidän tekemänsä kaavamuutokset olivat onnistuneita.

6.1.2. TYÖSKENTELYN HAASTEET JA KRIITTISET KOHDAT

Kaikkien koehenkilöiden työskentelyssä ilmeni kriittisiä kohtia, joiden ratkaiseminen saattoi viedä pitkäänkin. Yksi suurimmista työskentelyn haasteista ja kriittisistä kohdista oli kaikkien koehenkilöiden kohdalla saumurin käyttö. Sen mukanaan tuomien haasteiden ratkaisemiseen käytettiin paljon aikaa ja energiaa. Koetilanteen lopussa pidettiin pieni haastattelu, jossa yksi kysymyksistä koski haasteita, jokainen koehenkilöistä mainitsi haasteeksi saumurin käytön.

Muita tekijöitä, jotka tuottivat haasteita, olivat muun muassa käsitteiden tunteminen, kankaan taittelu ohjeen mukaisella tavalla sekä kaavojen asettelu kankaalle. Koehenkilöt

olivat käsityötaidoiltaan melko samantasoisia ja heidän kirjoittamansa taustatietolomakkeen perusteella oli arvioitu, että he omaavat riittävät taidot ompelutyöstä suoriutumiseen. Omaa aikaisempaa osaamista hyödynnettiin työskentelyssä ja siihen tukeuduttiin useissa tilanteissa, kun pohdittiin kuinka seuraava ongelma tulisi ratkaista. Osaamista sovellettiin myös tilanteissa, jotka olivat uusia ja niiden pohjalta rakennettiin todennäköisiä ratkaisuja tilanteeseen.

Työskentelyn haasteena oli mekon malli, jossa täytyi rakentaa etukappale useasta eri kappaleesta. Raidat sekoittivat kankaan leikkaamista, sillä osa kappaleista leikattiin taitteelta ja toiset taas yksinkertaiselta kankaalta, ohjeesta tarkistettiin useita kertoja mihin mikäkin kappale laitetaan. Tavallisimpia kysymyksiä mitä kaavojen piirtämisen, leikkaamisen ja ompelun aikana kuului: miten päin tämä kappale kuuluu laittaa, mikä raita tuli milläkin värillä sekä mitkä raidat olivat vierekkäin. Haastetta tuotti myös saada helmasta kaunis, sen kaareva muoto ja sivuilla olevat halkiot eivät ole kaikista helpoin tapa ommella helma.

KOEHENKILÖ H1

Koehenkilön H1 työskentely eteni usein monen eri vaiheen välillä palaten korjaamaan ja tarkistamaan aiempaa työskentelyä. Hän käytti ohjetta oman työskentelyn tukena, mutta ei aina malttanut lukea ohjetta loppuun vaan luotti aikaisempaan kokemukseen, joka välillä kostautui asioiden tekemisellä useaan otteeseen. Koehenkilön H1 työskentelyssä näkyi piirteitä alaluokista (B1) *käsityötaitojen hallinta*, (B2) *käsitteiden tunteminen* sekä (B3) *oman osaamisen soveltaminen*.

Ohjeessa kangas taitellaan vain osittain, jotta osa kaavoista voidaan leikata yksinkertaiselta kankaalta. Koehenkilö H1 taitteli kankaan useaan kertaan ennen kuin se oli taiteltu samalla tavoin kuin ohjeessa ja hän pääsi asettelemaan kaavoja kankaalle. Tässä haasteena oli oman osaamisen soveltaminen (B3) ohjeen mukaisella tavalla. Aiemmat kokemukset vaikuttavat taustalla, jolloin kankaan taittelu ohjeen mukaisesti toi haastetta.

H1: "Huomaa kyl tässä et tätä (kankaan taittelua ja kaavojen laittoa kankaalle) ei oo tehny pitkään aikaan, kun ei oo toi looginen ajattelu ihan huipussaan"

Aiemmin koehenkilölle tuntemattomia käsitteitä (B2) olivat muotokaitale, kohdistusmerkit ja pääärme. Lisäksi hän ei ollut käyttänyt tukikangasta pitkään aikaan, jonka vuoksi oli tarve kerrata mielessä, kuinka sitä käytetään. Työskentelyn aikana koehenkilölle selvisi, mikä muotokaitale on ja hän osasi kiinnittää sen mekkoon ohjeen neuvomalla tavalla. Selvityksistä huolimatta mekon valmistuessa kohdistusmerkkien ja pääärmeen merkitys oli edelleen koehenkilölle epäselvä. Hän kuitenkin päätti, että pystyy tekemään mekon valmiiksi myös ilman kohdistusmerkkejä hyödyntäen hihan muotoa kappaleen paikalleen asettelussa.

H1: "kohdistusmerkit tulevat kohdakkain, oisko täällä jotain selvennystä mikä on kohdistusmerkki. Ei sitä ainakaan piirretä, kun ei tässä lue niitä. Oiskohan se niinku saumanvarat vastakkain --"

Neulatessaan raitoja toisiinsa koehenkilö H1 huomaa, että yksi raidoista on leikattu peilikuvana ja toinen on huomattavasti lyhyempi kuin muut. Hän kävi leikkaamassa uuden kappaleen, jotta pääsi jatkamaan työskentelyä. Koehenkilö neulasi raidat uudelleen, mutta raitojen pituusero erottui silti. Hän palasi vertailemaan kaavoja ja leikkaamaansa kangasta ja totesi kaavojen olevan oikein, mutta kankaiden leikkuussa joku oli mennyt pieleen. Koehenkilö pohti mahdollisuutta, että saumanvarat olivat jääneet piirtämättä, mutta totesi, että siltikään kankaissa ei pitäisi olla noin suurta eroa. Hän päätti ommella kankaat yhteen ja aikoi tasata helman lopuksi sen mukaan, että raidat ovat saman mittaisia. Samalla helma lyhenisi hiukan.

H1: "Oonkohan mie tehny tän väärin.. Oon leikannu tän yhden raidan pelikuvana --"

H1: "Mä koko ajan mietin, et miten voi olla mahdollinen (raitojen eri pituudet), kun näissä ei oo sitte hirveesti eroo vikassa etukappaleessa ja raidassa. Näissä ei oo ku sitte sentti. "

Koehenkilö H1 päätti ommella kappaleet yhteen saumurilla. Saumurin ompelujälki ei kuitenkaan ollut tasaista ja saumat aaltoilivat (B1). Hän pohtii sitä, että oliko vetänyt kangasta hieman, sillä muisti sen vaikuttavan sauman aaltoilevuuteen. Hän selasi nopeasti saumurin ohjekirjaa, mutta ei uskaltanut kuitenkaan muuttaa saumurin säätöjä. Hän pohti olisiko silityksestä ollut apua ja silitti raidat ennen kuin jatkoi työskentelyä. Seuraavassa hän pohti, sitä kuinka voisi edetä työskentelyssä. Raidat olivat vielä eri mittaisia.

H1: "En vielä kehtaa leikata niitä enneku teen ton helman (aikoo tasata helman). En tiiä tuleeko tästä sen nätimpi silittämällä, mut pysyypähän ainakin vähän paremmin paikallaan. Kyllä se vähän suoristuu, näyttää vähän paremmalta. En oo näköjään hirveen hyvä saumurinkäytössä. Tää näyttää siltä, että oisin ommellu ympyrää aina välillä vaikka oikeesti näitten kaikkien pitäis olla suorina. Tekeeköhän toi kone kaikista saumoista nyt tollaset. Pitäiskö tehdä sivusaumat ompelukoneella, ku ne ei voi jäädä ton näkösi. Tai sit mie vaan kokeilen. Joku asia nyt vetää johonki suuntaan. Mä oon piirtäny tätä helmaa enemmän tähän entä keskelle –"

Silityksestä ei ollut paljoa apua saumojen aaltoiluun, jonka vuoksi koehenkilö päätti jatkaa ompelua ompelukoneella. Ompeluun hän käytti suoraa ommelta ja ompelukoneella ommellut saumat jäivät huolittelematta. Samalla hän tasasi etukappaleen helman takakappaleen avulla, jolloin raidat tasoittuivat ja helmasta tuli siisti.

H1: "Mie tajan tehä nyt vaan karkeesti nyt niin, et mie leikkaan tuon etusauman samanlaiseksi kuin ton takapuolen. Nojoo tai itseasiassa vähän saa olla pitempi."

H1: "Noihan repee ihan kokonaan noi saumurijutut (helmaa tasatessa), nii ehkä tääki pitäis saumuroida, mut minuu pelottaa, ku en mä osaa käyttää tota saumuria näköjään. Niin saan tänki sit jotenki kuprulle. Sit tää näyttää vielä epäsiistimmältä."

KOEHENKILÖ H2

Koehenkilön H2 työskentely oli koko prosessin ajan hyvin harkittua ja suunniteltua. Tästä kertoi esimerkiksi se, että hän ei purkanut työtä kertaakaan tai palannut edelliseen vaiheeseen, kun oli saanut vaiheen valmiiksi. Työskentely eteni ohjeen mukaisesti välillä ohjeesta lukien seuraavaa työskentelyvaihetta. Kuitenkin myös hänen työskentelystään voitiin analysoinnissa erottaa alaluokkiin (B1) *käsityötaitojen hallinta*, (B2) *käsitteiden tunteminen* ja (B3) *oman osaamisen soveltaminen* kuuluvia tapahtumia.

Käsitteiden tuntemisessa (B2) haasteeksi muodostuivat sanat muotokaitale ja tukikangas. Tukikankaasta hänellä oli jonkinlainen käsitys, mutta ei ollut käyttänyt sitä aiemmin omissa töissään. Ongelmanratkaisuprosessista kävi ilmi, kuinka hän tutki kangasta, sen ominaisuuksia ja pohti sitä, milloin ja miten se kuuluu kiinnittää kankaaseen. Toinen uusi käsite hänelle oli muotokaitale. Koehenkilö pohtikin sen merkitystä tutkimalla kaavoja, valmiin vaatteen kuvaa ja lukemalla ohjetta. Aikaisemman kokemuksen pohjalta soveltaen omaa osaamistaan, hän selviytyi uusien tilanteiden tuomista haasteista.

H2: "Jäljennä etu ja takakappaleen kaavoista muotokaitaleet omiksi kaavoikseen, eli kyllä se sit kokonaisena pitäis leikata. Koska eihän se voi mitenkään olla noin kapee se kaula. Joo, ehkä mä teen sillee te mä jäljennän ton tosta omaksi kaavaksi ja sit jos se tarvii nii sitte. Voikse olla noin avoin (pääntie) sit se menis, ei, ei se kyllä voi olla, ku se muotokaitale nimenomaan tulee tähän ja sit se käännetään luultavasti sisäpuolelle. Voisko se olla näin. Miltäs siinä kuvassa näyttikään se (Katsoo kuvaa). Ainaki tossa se näyttää siltä, nii se ois ainaki varman päälle tehty se. Joo ei se noin avoin voi olla. Kyllä se taitetaan vaan sisäpuolelle ja ommellaan tosta, nii siihen tulee vähän vahvistusta. Okei, mä teen sen nyt nii mä en unohda sitä."

Ompelujärjestys sisälsi myös kaksi uutta käsitettä: kädentie ja hihojen alasaumat. Näiden merkitys selvisi melko nopeasti ja koehenkilö jatkoi ompelujärjestyksen suunnittelua. Ompeluohjetta lukiessa koehenkilö pohti samalla, kumpi hihoista oli oikea ja kumpi vasen. Hän tukeutui pohdinnoissaan omaan aikaisempaan osaamiseen (B3). Seuraavassa esimerkissä koehenkilö ohjeen avulla loi itselleen ymmärryksen seuraavista työvaiheista ja rakensi käsitystä siitä, mitä hänelle ennestään tuntemattomilla käsitteillä tarkoitetaan.

H2: "Ompele hihat kädenteille, mille kädenteille? Ainii, noille hartioille. Niin eli kaula, kädet, hihojen alasaumat, mitkä hihojen alasaumat. Ainiin se (hiha) ommellaan siis kiinni ja sitte kädenpäät. Ompele etu ja takakappaleiden helmapäärmeet ja sit tulee ne (hihat) ja sit halkiot vasta."

Koehenkilö H2 oli käyttänyt saumuria aikaisemmin ja langoittanutkin useamman kerran, mutta koki saumureiden olevan hyvin erilaisia, jonka vuoksi uuden saumurin käyttö ja hallitseminen tuntui haastavalta (B1). Saumurin käytössä harkittiin sitä, onko uudelleen langoittaminen tarpeellista, mutta päättyi siihen, että erivärinen lanka sopii työhön paremmin. Langoitus tapahtui seuraamalla langoitusohjetta saumurin ohjekirjasta.

H2: Oon kyllä langottanu näitä (saumureita) paljon, mut nää on kaikki niin erilaisia. Ainii, tossaki on kyl nää ohjeet varmaan (saumurin kyljessä kuvallinen ohje). – tässähän on neuvottukin et toi (lanka) tehään ensiksi."

H2: "Näin sen pitäisi olla. Se nyt on mitä se on. Tää nyt jää kuitenkin piiloon, vaikka oishan se ihan kiva, et se nurjapuolikin ois ihan siisti."

Aluksi kangas venyi hieman ommellessa ja koehenkilö palasi ohjekirjan pariin, löytyisikö sieltä ohjetta siihen, miten tikkiä voisi parantaa. Hän löysi ohjeen differentiaalisuutensa muuttamiselle, jonka avulla sai säädettyä tikkiä onnistuneesti, eikä kangas aaltoillut enää yhtä paljon. Saumurin langoituksessa ja langoituksen säätämisessä hän sovelsi

aikaisempaa tietoa (B3) ja kehitti omaa osaamistaan sen avulla. Koehenkilö testasi saumurin langoituksen useaan kertaan ja muutti langankireyksiä, kunnes lopulta oli tyytyväinen lopputulokseen. Hän oli iloinen siitä, että sai selvitettyä ongelman ja sai tehtyä siistiä jälkeä saumurilla.

H2: "nyt näyttää tosi siistiltä tää jälki"

H2: "tää oliki hyvä et selvitin miks se alko käpristymään. Oisin muuten varmaan tehny tolla koko ton työn"

KOEHENKILÖ H3

Koehenkilö H3 koki stressaantuvansa siitä, että oma työskentely on usein hitaampaa kuin muiden. Vaikka koetilanteessa ei ollutkaan muita työskentelemässä saman aikaisesti, aiemmat kokemukset vaikuttivat hänen ajatteluunsa myös yksin työskennellessä. Hän koki paineita siitä, että pitäisi suoriutua tietyllä tavalla. Hän pyrki rauhoittamaan omia ajatuksiaan ja vain keskittymään työskentelyyn. Kuitenkin selviytyttyään haastavasta tilanteesta, hän koki onnistumisen kokemuksia, ja nämä kokemukset saivat hänet innostumaan ja uskomaan omaan tekemiseensä. Hän koki ylpeyttä siitä, että oli selviytynyt uudesta ja haastavasta tilanteesta.

Kaavojen leikkaamisen jälkeen koehenkilö H3 sovitti kaavoja päälleen. Hän havaitsi vyötärölinjan olevan liian alhaalla, jotta mekko olisi hyvin istuva. Hän ei ollut aikaisemmin korottanut vyötärölinjaa, eikä hänellä ollut käsitystä siitä, miten se kuuluisi tehdä. Hän päätti yrittää sitä saadakseen mekosta istuvamman. Vaikka vyötärölinjan muokkaaminen oli hänelle uutta, hän lopulta onnistui tehtävässä ja sai tehtyä korotuksen kaikkiin kappaleisiin, niin että ne ovat myös oikeassa kohdassa hänen vartalonsa nähden. Ongelmanratkaisuprosessin aikana koehenkilö hyödynsi aikaisempaa osaamistaan (B1) ja sovelsi sitä uudessa tilanteessa (B3) onnistuen lopulta tavoitteessaan.

H3: "Harvoin valitsen sellasii, jos tekee perusvaatteita itelleen, nii yrittää, et niitten ei tarvi olla ihan niin istuvia itelle, koska aika usein sit ne kaavat ei oo tehty mun pituselle."

H3: "Mietin et oionkohan mä liikaa, jos mä vaan täl taval taitan tän (kaavan)."

H3: "Mua nyt vähän jännittää, et miten tää (vyötärölinjan korottaminen) onnistuu ja näyttääkö se sit ihan hölmöltä sitte. Jos mää otan tosta kohasta ylöspäin, mutta nyt viel kokeilen täl. Ja sit mua jännittää et meneeks nää oikeelle kohalle yhtään. Noin. Mietin et meniks tää nyt ihan oudosti. Näin (taittelee kaavaa samalla). Ei nyt onnistunu. Must tuntuu, että tää nyt ei menny sillee miten mä halusin, et se menis. Nää viivat on saman mittaset (vertailee raitoja, et mikä meni väärin), silti se tuntuu et se on jotenki väärässä kohassa. Pitäsköhän vaan jättää se noin, antaa olla, mutta mä nyt viel koklaan, jos se ois sittenkin toi viiva. "

H3: "-- ehkä tää on mulle tilaisuus oppia voiko sitä (vyötärön korottamista) tehdä näin"

Toinen uusi asia, mikä koehenkilöllä H3 tuli vastaan oli saumurin langoittaminen. Saumuri oli langoitettu valmiiksi, mutta koehenkilöt saivat vaihtaa lankojen väriä niin halutessaan. Tässäkin tilanteessa näkyi oman osaamisen hyödyntäminen ja sen soveltaminen uudessa tilanteessa. Saumurin käyttö jännitti jo ennen sen käytön aloittamista, sillä koehenkilö ei ollut käyttänyt saumuria pitkään aikaan. Koehenkilö ei ollut vaihtanut saumurin lankoja koskaan aikaisemmin ja niiden vaihtaminen tuntui haastavalta. Hän pohti vaihtoehtoja sille, vaihtaako saumuriin langat vai ei, sillä eri väri sopisi paremmin hänen kankaisiinsa.

Koehenkilö H3 päätti langoittaa saumurin uudelleen saumurin ohjekirjan avulla. Aluksi hän epäili omia taitojaan, että uskaltaako kuitenkaan aloittaa langoittamista, mutta lankojen pois ottamisen jälkeen ei voinut enää perua ja langoitus oli tehtävä loppuun. Langoitus ei onnistunut ensimmäisellä kerralla, sillä saumurin jälki oli epätasaista ja yksi langoista tippui jatkuvasti langanohjaimesta. Ohjekirjan lukeminen ja lankojen korjaus tuotti tulosta ja lopulta saumurin jälki oli tasaista. Langoituksen onnistuminen toi mukanaan onnistumisen iloa siitä, että on kokeillut jotain uutta onnistuneesti.

H3: "Musta tuntuu nyt vähän epätoivoiselta tämä (saumurin langoitus), mutta yritän nyt vielä. Ja sitte laitan. En tiää onko tää nyt yhtään oikeen. Ku musta tuntuu et sen pitäis kyl olla tosta, mihin muuallekaan se menis (langat). Jos mä koklaan nyt sitä. Noin ja sit neulat eiku paininjalka oikeelle paikalle ja sit mun piti vetää vielä näitä (lankoja). Huhhuh. Saankohan mä sen nyt tälle pujoitettuun täältä. Noin. Okei, sit mä koklaan. Jos ei sitte niin sitten, en tiää, en haluis luovuttaa, mut voi olla sitte."

H3: "Kyl se ainaki ihan siistiltä näyttää (saumurin jälki) ja kaikki langat. Jes. Ehkä se on ihan hyvä mun arvion mukaan. Onneks mä nyt tein ton, ensin ton testauksen tol, niin mä voi sit verrata sitä. Niin kyl se ainakin mun silmän mukaan. Kyl se näyttää siltä, että se olisi jopa ihan oikein. Jes. Nyt tuntuu kivalta, että mä nyt yritin sitte. (saumurin langoitusta)"

Työskentelyn aikana vastaan tuli myös muutama käsite, joiden merkityksestä koehenkilö H3 ei ollut täysin varma, nämä kuuluivat alaluokan (B2) *käsitteiden tunteminen* kuvaamiin haasteisiin. Käsitteet olivat muotokaitale ja poikittainen ommel. Hän oli kuullut aikaisemmin sanan muotokaitale, mutta ei ollut täysin varma sen merkityksestä. Koehenkilö selviytyi näistä haasteista tutkimalla mekon kuvaa ja kaavoja sekä vertaamalla niitä ohjeeseen ja omaan aikaisempaan tietoon. Toinen haaste käsitteiden tuntemisessa oli, kun ohjeessa luki, että halkion pohjassa oli siirryttävä poikittaisella ompeleella puolelta toiselle. Vaikka ohjeessa ei kerrottu, mitä poikittaisella ompeleella tarkoitetaan, koehenkilö pystyi päättämään, kuinka halkio ommellaan työskentelyn edetessä tutkimalla saman aikaisesti lehden kuvaa.

6.1.3. KAAVAMUUTOKSET JA VAATTEEN RAKENTEELLINEN KOKONAISUUS

Tässä luvussa analysoidaan kaavamuutoksia ja vaatteen rakenteellista kokonaisuutta alaluokkien (C1) *oman mieltymysten mukaiset kaavamuutokset*, (C2) *istuvuuteen ja sopivuuteen liittyvät kaavamuutokset* sekä (C3) *vaatteen rakenne* avulla. Luvun alussa analysoidaan koehenkilöiden tekemiä kaavamuutoksia ääneenajattelu- ja videoaineiston

pohjalta. Lopussa analysoidaan erikseen jokaisen koehenkilön ompelemaa mekkoa ja sen rakenteellista kokonaisuutta käyttäen apuna valmiista mekoista otettuja kuvia.

Kaikki koehenkilöt tekivät muutoksia kaavaan, jotta vaate vastaisi paremmin omia mieltymyksiä tai vaate istuisi paremmin. Haastattelussa koehenkilö H1 sanoi, että jotta vaate olisi enemmän hänen näköisensä hän olisi halunnut helmasta joko A-linjaisen tai muuten runsaamman ja suurentaa reilusti päätietä. Koehenkilö H2 mainitsi, että olisi voinut pidentää helmaa, jotta se olisi vastannut paremmin omia mieltymyksiä, mutta oli silti tyytyväinen omaan työhönsä.

Koehenkilö H1 totesi melko pian kaavojen piirtämisen aloitettuaan, että kokee halkiot turhaksi, sillä ei tarvitse niitä mekossa mihinkään ja päättää jättää halkiot kokonaan tekemättä. Tämän voidaan ajatella kuvastavan (C1) *omien mieltymysten mukaisia kaavamuutoksia*. Toinen kaavamuutos, helman lyhentäminen tulee vastaan hänen kohdatessaan haasteita. Alussa etukappaleen raidat on leikattu eri mittaisiksi, jonka vuoksi koehenkilö päättää tasata helman lyhentämällä muita kappaleita lyhyimmän raidan mukaan. Apuna tasauksessa hän käyttää takakappaleen helmaa, jotta saa helmasta saman muotoisen.

Koehenkilö H2 kokee hihojen olevan usein liian lyhyet hänelle valmiskaavoissa, joten hän lisää saumanvaroihin vielä yhden ylimääräisen sentin. Tällainen muutos vaikuttaa vaatteiden istuvuuteen ja sopivuuteen (C2), mutta samalla hän miettii sitä kuinka hieman pidemmät hihat voisi myös olla kivat, joka kuvastaa omien mieltymysten mukaisia kaavamuutoksia (C1). Koehenkilö H2 pohti mekon leveyden sopivuutta kaavoja piirtäessään, päättää tehdä isomman koon sillä sitä on helppo kaventaa tarvittaessa. Lopulta hän ompeli sivusaumat hieman isommalla saumanvaralla, joka kavensi mekkoa hieman.

Koehenkilö H3 tekee usein väljiä vaatteita, jolloin vyötärön tai muualla istuvuudella ole niin suurta merkitystä. Mekossa hän korottaa vyötärölinjaa, jotta vaate istuisi paremmin (C2), sillä usein vyötärö on valmiissa kaavoissa hänelle liian matalalla. Hän kohottaa vyötärölinjaa taittamalla kaavaa ja samalla myös mekon pituus lyhenee taitteen verran. Hän sovittaa kaavaa päälleen peilin edessä, jotta vyötärö tulisi oikeaan kohtaan.

KOEHENKILÖN H1 MEKON RAKENNE

Koehenkilö H1 aloitti ompelun saumurilla, mutta sauman aaltoillessa vaihtoi saumurin ompelukoneeseen. Raidat ovat ommeltu toisiinsa kiinni saumurilla, jolloin saumat ovat myös huoliteltuja. Raitojen saumat aaltoilevat silityksestä huolimatta. Loput saumat ommeltiin saumurin kanssa ilmenneiden ongelmien vuoksi ompelukoneen suoralla ompeleella. Ompelukoneella ommeltuja saumoja ei ole huoliteltu ja on todennäköistä, että kangas purkautuu jonkin verran käytössä. Muotokaitale on tikattu ompelukoneella pääntielle, mutta sen reunaa ei ole huoliteltu. Hihat on kiinnitetty miehustaan ompelukoneen suoralla ompeleella. Koehenkilö H1 jätti työstään halkiot pois ja sivusauma ommellaan kokonaan kiinni helmaan saakka. Helma ja hihansuut on käännetty kerran, ommeltu noin sentin päästä kankaan reunasta. Nurjalle puolelle näkyviin jääviä kankaan reunoja ei ole huoliteltu. Helma on edelleen kaareva kuten ohjeessa.

Kuva 2: Koehenkilön H1 mekko

KOEHENKILÖ H2 MEKON RAKENNE

Koehenkilö H2 huolitteli kaikkien kappaleiden reunat saumurilla, mutta ei ommellut niitä saumurilla yhteen, vaan yhdisti kappaleet huolittelun jälkeen ompelukoneella. Saumurin jälki on siistiä eikä huolittelut tai ompelukoneella ommellut saumat aaltoile.

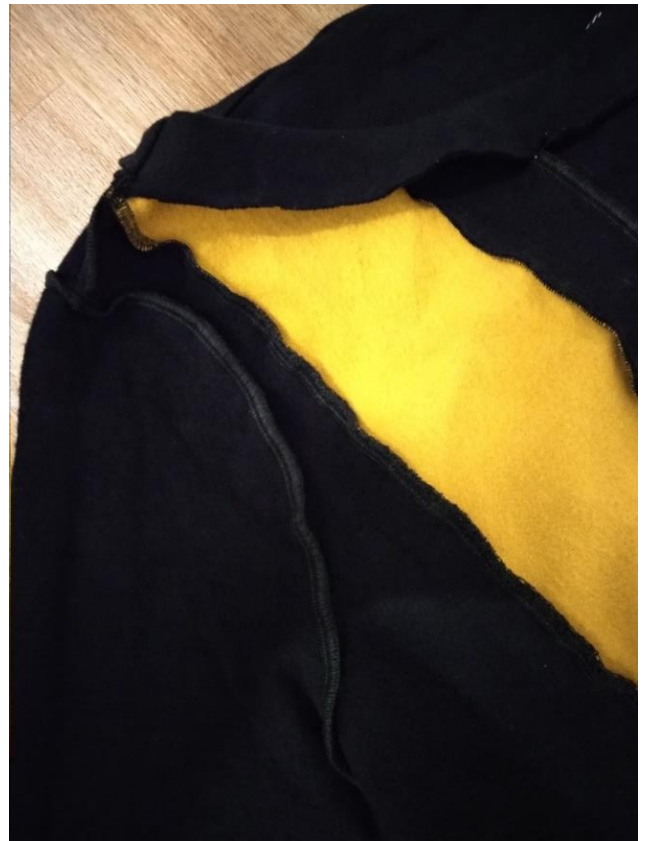
Sivusaumojen saumanvarat on silitetty auki. Muotokaitale on huoliteltu saumurilla ja se on tikattu kiinni pääntielle. Kädentiet ja helma on myös huoliteltu saumurilla, ne on käännetty kerran ja tikattu noin sentin päästä kankaan reunasta. Helma nousee reunoiltaan hieman kaarelle, mutta koehenkilö arvelee sen helpottavan silittämällä. Helman muoto on edelleen kaareva. Halkio on huoliteltu ja se on tikattu siististi auki.

Kuva 3: Koehenkilön H2 mekko

KOEHENKILÖN H3 MEKON RAKENNE

Kaikki kappaleet ommeltu toisiinsa kiinni saumurilla, jolloin ne on huoliteltu samalla. Saumat aaltoilevat hieman, mutta vähemmän kuin koehenkilö H1 kohdalla. Muotokaitale on huoliteltu saumurilla, jonka jälkeen se on ommeltu ompelukoneella pääntielle. Ohjeesta poiketen, koehenkilö päätti jättää omiin mieltymyksiinsä nojaten muotokaitaleen tikkaamatta. Hän silitti kaitaleen nurjalle ja ompeli sen käsin muutamien pistoin kiinni saumanvaroihin. Hihansuut ja helma on käännetty kahdesti, jolloin käänteestä tulee melko paksu. Tämän vuoksi helma ei laskeudu yhtä kauniisti kuin ohjeessa, vaan se jää reunoiltaan hieman kaarelle. Tämä johtaa myös siihen, että halkiot jäävät hieman lyhyeksi. Helman muoto edelleen kaareva.

Kuva 4: Koehenkilön H3 mekko

6.2. KÄSITYÖLEHDEN KÄYTTÄMINEN TYÖSKENTELYN APUNA

Tässä luvussa tutustutaan siihen, millainen rooli käsityölehdellä on käsityöprosessissa. Tutkimuksen kannalta kiinnostavia kysymyksiä oli, missä tilanteissa ompeluohjetta sekä lehden muita ohjeita käytettiin apuna ja millä tavoin. Haluttiin tietää, noudatettiinko ompeluohjetta kirjaimellisesti vai pidettiinkö ohjetta enemmänkin työskentelyn tukena, johon tukeuduttiin työskentelyvaiheiden välissä. Kiinnostuksen kohteena oli myös kysymys siitä, kuinka hyväksi ohje koettiin ja olisiko sitä voinut jotenkin parantaa. Kokeen ajaksi koehenkilöille annettiin käyttöön Suuri Käsityö -lehti (8/2019). Ohjeiden annon aikana heille kerrottiin, mikä lehden vaatteista heidän tulee kokeen aikana valmistaa. He saivat käyttää lehden ompeluohjetta sekä muita tietoja vapaasti työskentelyn apuna. Heille kerrottiin myös, että heidän ei ole pakko noudattaa ohjetta kirjaimellisesti, vaan omat hyväksi koetut tavat edetä prosessissa ovat myös sallittuja. Tämän pohjalta oli mahdollista, että koehenkilöt käyttäisivät ohjetta eri tavoin ja eroavaisuudet esimerkiksi ompelujärjestyksessä olisivat mahdollisia.

6.2.1. OHJEEN SEURAAMINEN JA TULKITSEMINEN

Kaikki koehenkilöt aloittivat työskentelynsä tutustumalla ohjeeseen sekä tutkimalla siihen liitettyä kuvaa. Ohjeen sekä kuvan yhteyteen kirjoitettujen katkelmien lukeminen antoi aikaa ajatella sekä muodostaa kokonaiskuva tehtävästä. Kokonaisuuden hahmottamisessa oleellista oli lehden kuvan ja ohjeen vertaaminen toisiinsa. Työskentelyssä ja ohjeiden käytössä voitiin huomata eroavaisuuksia koehenkilöiden välillä. Ohjeen käytön aste oli myös riippuvainen työskentelyn vaiheesta sekä vaihteli koehenkilöiden välillä. Kuitenkin jokainen koehenkilöistä hyödynsi ohjetta jollakin tavalla omassa työskentelyssään koko prosessin ajan. Usein ohjeeseen palattiin lähes joka vaiheen jälkeen tarkistamaan, onko työskentely sujunut ohjeen mukaisesti ja samalla tutustuttiin seuraavaan vaiheeseen. Välillä omaa työskentelyä saatettiin verrata ohjeeseen ja tehdä tietoisesti eri päätöksiä kuin ohjeessa, nämä tilanteet kuvasivat alaluokkaa (D2) *ohjeesta poikkeava työskentely*. Näihin päätöksiin saattoivat vaikuttaa esimerkiksi omat mieltymykset

ompelujärjestyksestä, aiemmat kokemukset tai esteettiset mieltymykset. Jokaisen koehenkilön kohdalla ohjeen seuraaminen pystyttiin erottelemaan muusta aineistosta videon sekä puheen perusteella.

Lehteä käytettiin työskentelyn apuna monipuolisesti. Vaikeissa tilanteissa ohjetta luettiin useampaan kertaan ja haastavia tai uusia käsitteitä pohdittiin ohjesivun avulla. Näissä tilanteissa erottui selkeästi alaluokka (D1) *ohjeen mukainen työskentely*. Kaikkien työskentelyssä erottuivat kolme sivua, joita lehdestä käytettiin ja muu lehti jätettiin lähes tutkimatta. Käytetyt sivut olivat kuva valmiista vaatteesta ja siihen liitetyt tekstit, ompeluohje sekä yleinen ohjesivu, josta löytyi vinkkejä kaavojen piirtämiseen, sovittamiseen, mittojen ottamiseen sekä merkityksiä eri lyhenteille.

Kaikki käyttivät mittataulukkoa koon valitsemisen apuna. Jokaisella koehenkilöllä oli ennakkokäsitys siitä mikä oma koko voisi olla, mutta lopullinen koko valikoitui kaikkien kohdalla vertaamalla omia mittoja mittataulukon mittoihin ja valiten sen perusteella itselle sopivan koon. Koon valinnassa jokainen mietti omia mieltymyksiä vaateen istuvuudesta ja mikäli omat mitat olivat kahden koon välillä, päädyttiin isompaan kokoon, sillä vaateen haluttiin mieluummin olevan hieman väljempi kuin liian tiukka. Pohdinnoissa tuli myös ilmi mahdollisuus lopullisen työn kaventamiseen tarvittaessa.

Vaateen istuvuutta pohtivat kaikki koehenkilöt. Koehenkilöllä H2 oli heti aavistus siitä mikä voisi olla hänen kokonsa. Mitat ja niiden vertaaminen mittataulukkoon osoittavat hänen olevan kahden koon välillä, hän päätyi ottamaan isomman koon.

H2: ”Sitte mä ehkä tekisin tol isommalla koolla, koska katotaas nyt vielä. Mun mielestä se (mekko) oli aika semmonen väljän näkönen. Mieluummin, et se on vähän väljä kuin tiukka. Sitä voi sit vaikka vähän kaventaa sieltä kyljistä.”

H3: ”Mä en tykkää, et jos tommonen mekko, et se jää silleen liian niin kuin jotenkin, tai et se menee sillee liian ihonmyötäisesti, niin siit en tykkää yhtään.”

Koehenkilö H3:n pohdinnat olivat hyvin saman suuntaisia koehenkilö H2:n kanssa. Hän mainitsi, ettei tykkää liian vartalonmyötäisistä vaatteista vaan mieluummin tekee

vaatteesta hieman väljemmän. Aiemman kokemuksen mukaan pienempi koko yleensä ahdistaa kuitenkin jostakin kohdasta, jonka vuoksi valitsee isomman koon. Hän on huomannut myös, että usein vaatteet on tehty hieman pidemmille, jonka vuoksi päättää myöhemmin mitata onko tarvetta lyhentää mekkoa.

(D1) *Ohjeen mukainen työskentely* näkyi erityisesti haasteita tuottaneissa tilanteissa, mutta myös tilanteessa, kun ohjeesta haluttiin varmistusta omalle työskentelylleen. (D2) *Ohjeesta poikkeava työskentely* taas ilmeni ompeluprosessin tilanteissa, jotka olivat koehenkilöille jo entuudestaan tuttuja. Ohjeesta poikkeava työskentely saattoi olla vaatteiden valmistamista ilman ohjeen lukemista ja esimerkiksi tehdyn työn tarkistamista jälkikäteen tai ohjeen lukemista, mutta tietoisesti työskentelyn toteuttamista eri tavoin kuin ohjeessa.

Koehenkilön H1 työskentely ohjeen kanssa oli hyvin vaihtelevaa. Välillä työskentelyn piirteet näyttäytyivät selkeästi ohjeen mukaan työskentelynä ja välillä taas ohjeeseen ei palattu hetkeen. Ohje jätettiin huomiotta useamman vaiheen ajaksi ja siihen palattiin vasta tarkistamaan, oliko kaikki vaiheet muistettu tehdä ja mikä vaihe olisi seuraavaksi. Työskentelyssä käytettiin aiempaa osaamista, jonka pohjalta muodostettiin mielikuvia siitä, millä tavoin työskentely etenee. Ohjetta käytettiin työskentelyn tukena, vahvistamaan ajatusta työskentelyn kulusta. Ohjeesta tarkistettiin muun muassa, kuinka suuret saumanvarat kaavoihin tehdään ja mihin järjestykseen sekä millä väreillä etukappaleessa olevat raidat tulivat.

Ohjeessa kangas oli taiteltu tavanomaisesta poikkeavalla tavalla sen vuoksi, että osa kappaleista leikattiin yksinkertaiselta kankaalta. Koehenkilö H1 taitteli kankaan uudestaan useampaan kertaan, sillä kankaan taittelu aluksi perustettiin aikaisempaan kokemukseen (D2). Kokemukseen perustuvasta työskentelystä siirryttiin (D1) *ohjeen mukaiseen työskentelyyn*, kun ohjetta tarkistaessa huomattiin kankaan olevan taiteltu eri tavoin kuin ohjeessa. Ohjeen lukemisen ja ongelman pohtimisen kautta, kangas taiteltiin ohjeen mukaisesti ja kankaat leikattiin onnistuneesti. Kankaita leikatessa vastaan tuli kysymys siitä, miksi ohjeessa etukappaleen muotokaitaletta ei ole otettu taitteelta. Kuitenkin kaavaa tutkittuaan koehenkilö H1 päätyy työskentelemään ohjeesta poikkeavasti ja leikkasi myös etukappaleen muotokaitaleen taitteelta.

Koehenkilö H2 luki ompeluohjeet hyvin tarkasti ja noudatti niiden järjestystä sekä neuvoja täsmällisesti koko ompeluprosessin ajan. Ohjeen käytössä ja tulkinnassa ei juurikaan näkynyt piirteitä ohjeesta poikkeavasta työskentelystä. Koehenkilö osasi käyttää hyvin lehteä apunaan tarkistaen esimerkiksi käsitteitä, joista oli epävarma. Hän suunnitteli omaa työskentelyään muun muassa lukemalla ohjetta, tarkistaen kaava-arkista oikeat kaavat ja niiden kulun kaava-arkilla ennen kaavojen piirtämistä sekä muistelemalla aiemmin oppimiaan työskentelytapoja. Etu- ja takakappaleen kaavat olivat kaava-arkilla kahdessa osassa, seuraavassa hän pohtii kaavojen piirtämistä ja osien yhdistämistä.

H2: "Täytyy muistaa laittaa siihen toi katkoviiva, et se tulee sit taitteelta. Mä piirrän tähän ton kolmion ja d:n, että muistan yhdistää sen tohon. Kyl mä varmaan oisin muistanukki sen, mut laitetaan nyt varalta."

Koehenkilön H2 työskentelystä huomasit, että osa työskentelyn vaiheista oli ennestään tuttuja, mutta siitä huolimatta hänen työskentelynsä eteni täsmällisesti ohjeiden mukaan, ohjetta välillä lukien ja seuraavaa työskentelyvaihetta tarkastaen. Koehenkilö H2 muisteli aiemmin oppimaansa ja sen pohjalta päätyi esimerkiksi merkitsemään halkiot neuloilla. Neulat toimivat muistutuksena itselle siitä, että sivusauma ommeltaisiin vain halkiomerkkeihin asti.

Koehenkilö H3 perehtyi alussa ohjeeseen hyvin, saadakseen kokonaiskuvan siitä, mitä tehtävässä tulee tehdä. Koehenkilö H3 oli ainut, joka piirsi kuvan mekosta, jonka aikoo tehdä. Piirtämisen avulla, hän suunnitteli omaa työtään. Hän vertaili omaa piirustustaan lehden kuvaan miettien samalla millä väreillä tekisi minkäkin osan mekosta. Ohjetta ja sen kuvaa käytettiin siis myös suunnittelun apuna. Koehenkilö H3 huomautti siitä, että välillä kaava-arkeissa on tosi paljon kaavoja ja vaikea löytää oikeaa kaavaa. Hän on kokenut hyväksi keinoksi, "piirtää" sormella kaavat ensin itselle, jotta hahmottaa mikä kaavoista on oikea.

H3: "Se on toi ykkönen, kakkonen ja kolmonen eli etin ne (kaava-arkilta). Ne löytyy tuolta. Ensin hahmottelen itelleni, että miten mä asettelen ton kaavan tai ton kaavapaperin. Eli ykkös kaava on etukappale ja siihen kuuluu se yhdistämisosa. Yleensä piirrän sormella ensin itelleni et, sit mä jotenki hahmotan sitä kautta et mikä se on se oikee."

Myöhemmissä vaiheissa näkyi myös (D2) *ohjeesta poikkeavaa työskentelyä*. Hän tukeutui ohjeeseen tarvittaessa, mutta teki työskentelyn aikana tietoisesti ohjeesta poikkeavia päätöksiä esimerkiksi ompelujärjestyksen suhteen. Hän perusti ohjeesta poikkeavat päätökset omaan aikaisempaan kokemukseen tai esteettisiin mieltymyksiin. Koehenkilö on aiemmissa töissään ommellut ensin olkasauman, jonka jälkeen vasta ommellut yhtenäisellä saumalla hihan alasauman ja sivusauman. Toinen ohjeesta poikkeava työskentely ilmeni muotokaitaleen kiinnityksessä. Ohjeessa muotokaitale oli tikattu pääntien reunasta, mutta koehenkilö piti mekon visuaalisesta ilmeestä enemmän ilman tikkausta ja päätti jättää pääntien tikkaamatta. Hän silitti ja ompeli käsin muutamalla pistolla muotokaitaleen nurjalle.

H3: "Ompele hihat kädenteille, mä kyl tykkäisin tehdä sen toisinpäin, mut ehkä sil ei oo väliä. Mä teen nyt ehkä sillee, et asettelen ne hihat ensin, koska musta se on kivempi niin."

H3: "Yleensä tykkään jättää, sillee, et mä en tikkaa sitä tosta päältä, et sit mä vaan käyn silittään sen."

6.2.2. OHJEEN KÄYTETTÄVYYS

Ohjeen käytettävyyttä lähestyttiin Nielsenin (1993) määrittelemien käytettävyyden ominaisuuksien avulla. Näitä ominaisuuksia oli (E1) *opittavuus*, (E2) *tehokkuus*, (E3) *muistettavuus*, (E4) *virheiden määrä* ja (E5) *tyytyväisyys*. Nämä kaikki ominaisuudet ilmenivät jollain tavalla koehenkilöiden työskentelyn aikana. Käytettävyyden

ominaisuuksista (E4) *virheiden määrä* ja (E5) *tyytyväisyys* näkyivät eniten koehenkilöiden puheissa.

Ohjeessa oli joitakin sanoja tai lyhenteitä, jotka eivät olleet koehenkilöille ennestään tuttuja tai niiden merkitystä ei muistettu. Ohjeen tulkitsemisen ja työskentelyn etenemisen apuna käytettiin lehdestä löytyvää ohjesivua, joka sisälsi keskeistä sanastoa sekä ohjeet mittojen ottamiseen. Koehenkilöt oppivat nopeasti käyttämään ohjesivua työskentelyn apuna, jota voidaan pitää yhtenä (E1) *opittavuuden* piirteenä. Opittavuuteen vaikutti varmasti myös koehenkilöiden aiemmat kokemukset käsityölehtien käytöstä.

Ohjesivulta ei kuitenkaan löytynyt kaikkia sanoja, jotka olivat koehenkilöiden pohdinnan kohteena. Koehenkilölle H1 kohdistusmerkit olivat ennestään tuntematon käsite. Hän etsi käsitettä sekä ohjesivulta, että ompeluohjeesta ja kaavoista, sitä kuitenkaan löytämättä. Ohjeessa sanottiin kohdistusmerkkien olevan hihoissa ja kädenteillä, mutta sanaa ei kaavasta löytynyt. Käsitteen turha etsiminen vähensi ohjeen (E2) *tehokkuutta* ja (E5) *tyytyväisyyttä* koehenkilön näkökulmasta.

Koehenkilöt H1 ja H2 olisivat toivoneet myös ohjeita tukikankaan käyttöön ja kiinnitykseen. Koehenkilö H1 ei ollut käyttänyt tukikangasta pitkään aikaan ja koehenkilölle H2 tukikankaan käyttö oli uutta. He olisivat toivoneet, että ohjeessa olisi mainittu tarkemmin missä vaiheessa tukikangas tulee kankaaseen kiinnittää. Koehenkilö H2 pohti huolittelun jälkeen, että tukikangas olisi ollut hyvä kiinnittää muotokaitaleeseen ennen huolittelua, joka olisi kiinnittänyt tuki kankaan varmemmin kankaaseen.

Jokaisella koehenkilöllä oli jo ennen aineiston keräämistä käsitys siitä, miten ompeluohjetta käytetään, se näkyi ohjeen käytön (E3) *muistettavuutena*. Aiempi osaaminen helpotti vaatteiden tekemistä. Ohjeen vaiheita luettiin usein yksi kerrallaan työskentelyn lomassa ja useimmiten samaa kohtaa ei tarvinnut lukea useaan kertaan vaan se muistettiin ja pystyttiin luomaan kuva seuraavasta työvaiheesta.

Ompeluohjeen lukeminen on aina tulkinnan varaista ja se vaikuttaa työskentelyssä tapahtuvien (E4) *virheiden määrään*. Koehenkilö H1 mainitsi, että välillä ohjetta täytyi lukea useampaan kertaan, että ymmärsi, mitä siinä tarkoitettiin. Ohjeen ymmärtäminen väärin tuotti virheitä esimerkiksi kankaan taittelussa. Koehenkilö H2 luki ohjetta hyvin tarkasti ja suunnitteli omaa työskentelyään, jolloin virheiden määrä työskentelyn aikana

oli hyvin pieni. Tarkkaan ohjetta lukemalla hän pystyi työskentelemään sujuvasti ja ilman korjattavia virheitä.

Koehenkilö H3 olisi halunnut, että ohje olisi sisältänyt valmiin työn mitat. Tämä olisi hänen mukaansa helpottanut koon valintaa, sillä ei voi olla varma mallissa käytetyistä väljyyksistä ja niiden kohtaamista omien mieltymysten kanssa. Vaatteen koon voi mitata myös kaavoista, jonka koehenkilö tekikin, mutta valmiit mitat olisivat helpottaneet sekä nopeuttaneet työskentelyä. Tämä vaikutti hänen (E5) *tyytyväisyyteen* ohjetta kohtaan. Hän ei kuitenkaan pitänyt tätä puutetta merkittävänä.

Suurin ongelma ohjeen käytettävyydessä oli sen sisältämät käsitteet, joita koehenkilöt eivät tienneet. Kokonaisuudessaan aineiston perusteella ohje oli riittävä ja sen avulla oli mahdollista valmistaa ohjeen mukainen mekko. Koehenkilö H2 mainitsi, että olisi halunnut lukea yksityiskohtaisempia ohjeita, sillä hän muutenkin pitää ohjeista, joissa mitään ei jätetä arvailujen varaan.

7. POHDINTA

Tutkimuksessa analysoitiin vaatetusompeluun liittyvää käsityöprosessia kolmen käsityönharrastaja avulla. Mielenkiinnon kohteena oli selvittää, mitä tapahtuu, kun kaava muuttuu ompelijan käsissä vaatteeksi. Tutkimuksen aineisto koostui videoaineistosta, joka kattoi jokaisen koehenkilön käsityöprosessin kuvallisena aineistona sekä ääneenajatteluprotokollat. Lisäksi käsityöprosessin tuotoksia eli ompelijoiden koetilanteessa valmistamia mekkoja havainnoitiin aineistona. Tutkimuksen tarkoituksena oli saada vastaus kahteen kysymykseen:

1. Millaisena kokonaisuutena vaatetusompeluun liittyvä käsityöprosessi näyttäytyy ja mitkä ovat sen kriittiset kohdat?
2. Millä tavoin käsityölehteä käytettiin käsityöprosessin apuna ja miten ohjetta voisi parantaa?

7.1. VAATETUSOMPELUN KRIITTISET KOHDAT

Analysoinnin aikana huomattiin, ettei vaatetusompeluprosessi ole yksiselitteinen. Vaikka se voidaankin karkeasti luokitella eri tehtäviin, niin usein nämä tehtävät ja niissä esiintyvät teemat limittyvät toisiinsa ja yhdestä työvaiheesta saatetaan palata toiseen ja taas takaisin edeten joustavasti useamman eri työvaiheen välillä. Syrjäläisen mukaan (2006, 111) työskentelyssä tarvitaan konkreettisia taitoja käsitöiden tekemisestä, mutta myös kognitiivisia prosesseja, joiden avulla uusi ja vanha tieto yhdistyvät. Ompelussa käsityöntekijä ja materiaali käyvät jatkuvaa neuvottelua siitä millainen tuote materiaalista voidaan valmistaa. Neuvottelun keskiössä ovat ompelijan taidot ja materiaalin ominaisuudet, joiden neuvottelun tuloksena käsityötuote syntyy. (Aktas & Mäkelä, 2019, 62.) Nämä tekijät näkyivät selvästi myös tutkimuksen aineistossa. Materiaalivalinnat vaikuttivat työskentelyn sujuvuuteen sekä siihen millainen lopputuloksesta tulee. Koehenkilöt ja kangas loivat yhdessä mekon, johon vaikuttivat niin tekijän taidot kuin kankaan ominaisuudetkin. Koehenkilöt hyödynsivät omaa aikaisempaa osaamista ja samalla oppivat uutta työskentelyn lomassa.

Ongelmien ratkaisu vaati uuden taidon oppimista, aikaisemman osaamisen soveltamista ja näiden tekijöiden yhteen sovittamista. Pölläsen ja Krögerin (2006, 93) mukaan työskennellessä oppii jatkuvasti uutta niin käsityötaidon hallitsemisesta kuin saa lisää uskallusta luottaa itseensä, kokeilla ja erehtyä. Uuden oppiminen sekä sen kautta oman varmuuden ja taitojen lisääntyminen innostavat jatkamaan työskentelyä ja tuovat positiivisia onnistumisen kokemuksia (Michell & Henry, 2019, 33). Haasteet koettiin stressaavina, mutta samalla haasteista selviäminen toi isoimmat onnistumisen kokemukset. Koehenkilö H3 koki uudet tilanteet jännittäviksi. Esimerkiksi korottaessaan vyötärölinjaa häntä pelotti, osaako tehdä sen oikein, sillä ei ollut ennen muokannut kaavaa sillä tavoin. Kuitenkin uskaltaminen ja sen kautta uuden oppiminen toi lisää varmuutta omaan tekemiseen sekä iloa omasta osaamisesta.

Käsityötaidon oppiminen on jatkuvaa tasapainottelua ilon, tyytyväisyyden, keskittymisen, turhautumisen ja pettymysten tunteiden välillä (Syrjäläinen, 2006, 108). Vaikka työskentely ei aina sujuisi kuten on suunnitellut, se ei ole ainoastaan huono tekijä vaan haasteet ovat yleensä niitä, jota opettavat eniten. Käsityöt opettavat tekemisen kautta luovuutta, oman toiminnan suunnittelua ja aktiivisuutta omien tavoitteiden saavuttamiseksi sekä epävarmuudensietokykyä ja ongelmanratkaisutaitoja (Pöllänen & Kröger, 2006, 91). Käsityöt opettavat sellaisia taitoja, joista voi olla hyötyä myös arki elämässä, ei ainoastaan käsitöitä tehdessä.

Valmistettava vaate oli päätetty kokeen luonteen vuoksi etukäteen, mutta koehenkilöille annettiin mahdollisuus vaikuttaa vaatteessa käytettäviin kankaisiin ja niiden väreihin. Tehtävänä oli myös valmistaa itselle sopiva vaate, johon he voivat tehdä pieniä muutoksia niin halutessaan. Nämä tekijät vaikuttavat usein työskentelyn mielekkyyteen. Martindalen ja McKinneyn (2018, 10) mukaan vaatetusompelun yksi tärkeimmistä tekijöistä on saada valita omaan tyyliin sopiva kangas ja kankaan väri. Tämän lisäksi valmiskaavoihin halutaan usein tehdä joitakin muutoksia, sillä ne eivät istu täydellisesti. Olo tunnetaan epämurkavaksi, jos vaatteiden istuvuus ei kohtaa omien mieltymyksien kanssa. (Martindale & McKinney, 2018, 9.) Mielenkiintoinen kysymys jatkotutkimuksen kannalta on se, että onko mallivaatteeseen valituilla väreillä vaikutusta siihen, mitä värejä ompelija valitsee. Kaksi kolmesta käytti yhteen raitaan keltaisen sävyjä, kuten lehden kuvassa ja

kolmas olisi käyttänyt, jos olisi löytänyt mieleisen värin paksummasta collegesta, jota käytti mekossa.

Martindale & McKinney (2018, 9) toteavat artikkelissaan vaatteiden ylä- ja alaosien yhteensopimattomuuden olevan melko yleistä. Heidän mukaansa vartalotyyppejä on niin erilaisia, ettei ole ihmeäkään, ettei kaikille istu standardikokoiset vaatteet. Koehenkilö H1 huomasi mittojen ottamisen jälkeen, että rinnan ympärys ja lantion ympärys edustivat eri kokoja mittataulukossa. Valmisvaatteiden valinnassa tämä on ongelmallista, sillä ei ole mahdollista valita kahta kokoa samasta vaatteesta. Itse tehdessä on mahdollisuus vaikuttaa vaateen kokoon ja muokata sitä paremmin istuvaksi. Tämän vuoksi koehenkilö H1 päätyi suurempaan kokoon, sillä sitä on mahdollisuus muokata myöhemmin pienemmäksi tarvittaessa.

Mielenkiintoisen kokeesta teki yllättävä tekijä, joka näkyi vaatteiden valmistuksessa ja sen ompeluratkaisuissa. Vaikka kaikki koehenkilöt käyttivät samaa ohjetta ja mekoista tuli ulkoisesti samantyyliä suurimmat ulkoiset eroavaisuudet näkyvät nimenomaan vaateen sisällä. Kaikki koehenkilöt tekivät vaatteeseen erilaiset saumaratkaisut. Tämän voidaan ajatella kuvastavan heidän aikaisemmin peruskoulussa tai muualla oppimiaan taitoja. Aiemmin opitut asiat kuten halkiomerkkien merkitseminen tai saumaratkaisut siirtyivät omaan työskentelyyn.

Koskennurmi-Sivonen (2003b) huomauttaakin, että käsin vaateen tekeminen tekee vaatteesta ainutlaatuisen ja silloin ei ole merkitystä sillä, tekeekö joku muu vaateen samalla tavoin tai onko vaatteiden välillä huomattavissa eroja. Vaateen voi ommella itse parhaaksi kokemallaan tavalla. Yksityiskohtia on mahdollista muuttaa niin, että vaate olisi mahdollisimman istuva ja miellyttäisi käyttäjäänsä. (Koskennurmi-Sivonen, 2003b, 132.) Ompelutaito kehittyy vähitellen, välillä jopa huomaamatta niin kotona kuin koulussakin. Oppiminen ei tapahdu hetkessä vaan sen kehittyminen vie paljon aikaa. (Heikkinen, 2004, 79.) Oppimiseen liittyy teknisen taidon lisäksi myös paljon hiljaista tietoa, joka kasvaa taitojen kehittymisen myötä (Mikkonen, 2004, 144).

Koehenkilöiden valmistamat mekot kuvattiin kokeen lopuksi koehenkilöiden päällä ja tasossa. Kuvien lisäksi koehenkilöitä pyydettiin haastattelussa kuvailemaan vaateen käytettävyyttä, jotta valmiin mekon ominaisuuksista saataisiin mahdollisimman

kokonaisvaltainen kuva, sillä Koskennurmi-Sivosen (2003b) mukaan vaatteiden havaitsemiseen vaikuttaa se, tarkastellaanko vaatetta vaatteiden käyttäjän vai ulkopuolisen seuraajan näkökulmasta. Lisäksi merkitystä on sillä, kuka vaatetta kantaa. Samalla kun vaatteella on vaikutusta kantajansa ulkonäköön, vaikuttavat myös vaatteiden käyttäjän fyysiset ominaisuudet siihen miltä vaate näyttää. (Koskennurmi-Sivonen, 2003b, 109.)

Vaikka työskentelyn kriittiset kohdat liittyivät samoihin työskentelyvaiheisiin kuten saumurin käyttöön, koehenkilöiden työskentelyssä oli mahdollista huomata myös eroja. Aineistossa näkyivät jokaisen koehenkilön kokemukset ja taidot sekä niiden kautta työskentely. Lisäksi koehenkilön persoonallisuus ja työskentelytavat heijastuivat ompeluprosessiin. Työskentelystä oli mahdollista huomata erilaisia työskentelyprofiileja koehenkilöiden välillä. Heidän työskentelyään kuvasivat esimerkiksi järjestelmällisyys, huolimattomuus, epävarmuus, innostuminen, itsekriittisyys ja täydellisyys tavoittelu.

7.2. ONNISTUNUT OMPELUOHJE

Tutkimuksen perusteella voidaan todeta, että tutkimuksessa mukana ollut ompeluohje on riittävä ja kattaa tarpeenmukaisella laajuudella kaikki työvaiheet. Kaikki koehenkilöt saivat vaatteiden valmiiksi ja analyysin perusteella tehtävä ei ollut liian helppo, mutta ei liian haastavakaan. Kaavassa oli sopivasti haasteita ja eri yksityiskohtia, jotka vaativat miettimistä ja päättelykykyä. Työskentely sisälsi jokaisen kohdalla niin onnistumisen kokemuksia kuin ongelmallisia tilanteitakin. Koskennurmi-Sivosen (2003b) mukaan ohjeen ymmärtäminen ja tulkitseminen on osa vaatteiden valmistukseen liittyvää ongelmanratkaisuprosessia. Yksityiskohtien valmistaminen on osa suurempaa kokonaisuutta, jotka sovitetaan yhteen muiden yksityiskohtien kanssa. Vaatteiden tekninen valmistaminen ja esteettinen suunnittelu sulautuvat yhteen ja vaatteiden huolellinen valmistus vaikuttaa vaatteiden esteettisyyteen. (Koskennurmi-Sivonen, 2003b, 132.)

Vaatetusompelijoille on kirjoitettu paljon julkaisuja, jotka ovat hyvin kirjoitettuja ja usein ne sisältävät ohjeen lisäksi myös muita ompeluun liittyviä vinkkejä. Lehdet ja muut julkaisut pyrkivät lisäämään ompelijoiden osaamista tarjoten neuvoja ja uusia ompeluideoita. Kaavat ovat kaikkien saatavilla ja niistä on pyritty tekemään helposti

ymmärrettäviä ja lähestyttäviä. Ompelijoille on tarjolla paljon erilaisia kaavoja, joista jokainen voi valita omaan tyyliinsä sopivia malleja. Valmiskaavoja voidaan pitää hyvänä ja helppona tapana opetella ompelemaan. Niiden avulla on helppo opetella, kuinka kaavoja käytetään ja miten niitä voi muokata paremmin itselleen sopivaksi. (Ashdown ym., 2007, 229, 343, 331.) Samoja piirteitä voitiin huomata myös koehenkilöiden työskentelyssä ja ohjeen käytössä. He muokkasivat kaavoja itselleen sopiviksi, käyttivät hyödyksi lehden ompeluvinkkejä ja opettelivat työskentelyn lomassa uusia asioita. Lehteä käytettiin apuna koko prosessin ajan ja siihen tukeuduttiin useissa tilanteissa. Käytössä ei ollut ainoastaan ompeluohje vaan työskentelyn apuna käytettiin muitakin ohjesivuja. Koehenkilö H2 mainitsi, että olisi toivonut ohjeeseen pidempiä ja yksityiskohtaisempia selityksiä siitä kuinka seuraava vaihe tulisi tehdä.

Vaatetta valmistaessa tavoitteena on yhteensovittaa vaatteiden linjat kehon kanssa sillä tavoin, että vaatteiden käyttäjä ja tekijä ovat siihen tyytyväisiä. Oleellista on huomioida vaatteiden funktionalliset ominaisuudet sekä käyttäjän mieltymykset vaatteiden ja työskentelyn suhteen. (Salo-Mattila, 2014, 2.) Ohjeen käyttäminen oli selektiivistä sen mukaan, kuinka vahvoiksi koehenkilö koki omat taidot kussakin tilanteessa. Lehteen tukeuduttiin enemmän niissä tilanteissa, kun haluttiin vahvistusta omalle työskentelylle. Omien mieltymyksien toteuttamisessa ompelujärjestyksen tai vaatteiden ulkoisten ominaisuuksien suhteen lehti jätettiin syrjään ja siihen palattiin vasta seuraavassa työskentelyvaiheessa.

Se mihin voidaan miettiä parannusehdotuksia, on useampien käsitteiden selittäminen yleisellä ohjesivulla. Tämä tietysti on riippuvainen lehden linjauksesta ja siellä tehdyistä päätöksistä sekä ennako-oletuksesta lehden käyttäjien taitoja kohtaan. On myös huomioitava, että tavallisessa käyttötilanteessa he olisivat voineet koetilanteesta poiketen käyttää internetiä ja sieltä löytyviä ohjeita sekä videoita ompelun ja ohjeen ymmärtämisen apuna. Toki tämän myötä lähestytään kysymystä siitä, onko tarkoituksen mukaista, että käsityönharrastajat joutuvat käyttämään muitakin tiedonlähteitä lehden lisäksi ymmärtääkseen ompeluohjetta. Vai onko kyse vain siitä, kenelle käsityölehden ohje on suunnattu? Kuitenkin on tärkeää muistaa, että vaikka koehenkilöillä oli haasteita käsitteiden kanssa, jokainen heistä sai valmistettua, myös heidän omasta mielestään, käytettävän vaatteiden.

7.3. TUTKIMUKSEN LUOTETTAVUUS

Koskisen (2006, 203) mukaan ääneenajattelu on suhteellisen objektiivinen aineistonkeruumenetelmä. Hän lisää myös, että se antaa huomattavasti enemmän tietoa käyttäjän näkökulmasta kuin monet muut menetelmät. Lisäksi ääneenajattelu on melko helposti hallittava menetelmä, jolloin myös kokemattomat tutkijat voivat käyttää menetelmää onnistuneesti (Ilves, 2005, 209). Luotettavuuden kannalta on oleellista, että tutkija ei puutu liikaa tutkimuksen kulkuun vaan toimii tilanteen tarkkailijana ja vastaa laitteiden toimivuudesta (Seitamaa-Hakkarainen, 1999). Tutkimuksesta saatiin runsaasti videoaineistoa, eikä sitä pystytty laajuutensa vuoksi analysoimaan kokonaisuudessaan yksityiskohtaisesti yhdessä tutkimuksessa.

Ericssonin ja Simonin (1993, 159–161) teorian mukaan ääneenajattelun avulla saadaan tietoa työmuistissa olevasta informaatiosta. Työmuistin sisältö kostuu tarkkailun kohteena olevasta tiedosta. He toteavat, että koska työmuistissa oleva tieto katoaa hyvin pian, on tähän tietoon mahdoton päästä käsiksi työskentelyn jälkeen tai ilman verbaalista ajattelua. (myös Seitamaa-Hakkarainen, 1999.) Tässä tutkimuksessa ei olisi ollut mahdollista saada yhtä tarkkaa ja luotettavaa tietoa koehenkilöiden kognitiivisista prosesseista ilman ääneenajattelua. Haastattelu tai koehenkilön työskentelyn havainnointi olisi ollut informaationlähteenä huomattavasti vajavaisempaa, sillä tieto olisi ollut kokonaan koehenkilön muistin tai tarkkailijan huomioiden varassa. Havainnoimalla ei myöskään olisi saatu lainkaan tietoa koehenkilön kognitiivisista prosesseista vaan huomio olisi ollut täysin koehenkilön toiminnassa. Koehenkilön olisi ollut myös lähes mahdotonta muistaa kaikkia ongelmanratkaisu- ja ajatteluprosessien vaiheita jälkeen päin (Ericsson & Simon, 1993, 160) ja tapahtumista muistetaan vain osa sekä yksityiskohdat ovat voineet muuttaa muotoaan (VanSomeren ym., 1994,1).

Ääneenajattelua toteutettaessa on tärkeää huomioida, että se on toteutettu oikealla tavalla. Ääneenajattelun on tapahduttava samanaikaisesti ongelmanratkaisuprosessin kanssa ja ajattelun on oltava jatkuvaa ilman pitkiä taukoja. (Seitamaa-Hakkarainen, 1999.) Koe valmisteltiin noudattaen ääneenajattelun kriteerejä. Koehenkilöille annettiin ohjeet työskentelystä ennen kokeen alkua. Ohjeiden anto kuvattiin, jotta pystyttiin tarkastamaan, onko ohjeet annettu kaikille samalla tavoin ja samalla laajuudella. Tämän

lisäksi ohjeet oli kirjoitettu kirjalliseen muotoon, joka tuki ohjeidenannon etenemistä ja sisällöllistä koherenssia koetilanteiden välillä. Koehenkilöitä pyydettiin puhumaan ajatuksensa ääneen ja korostettiin sitä, että tarkoitus ei ole kertoa mitä on tekemässä vaan tutkimuksessa ollaan kiinnostuneita siitä, mitä he ajattelevat kokeen aikana. Kokeen alussa koehenkilöille kerrottiin, että mikäli he ovat hetken huomaamattaan hiljaa heitä tullaan pyytämään jatkamaan puhumista. Ääneenajattelun lisäksi kokeen lopussa pidettiin haastattelu, jossa koehenkilöt saivat kertoa omin sanoin kokeen aikana ilmenneistä seikoista. Haastattelun kysymykset koskivat suurimmaksi osaksi työskentelyn haasteita ja kriittisiä kohtia sekä mekon käytettävyyttä.

Ääneenajattelututkimuksessa on tärkeää käyttää mahdollisimman normaalia käyttöympäristöä ja taata kaikille koehenkilöille samanlaiset lähtökohdat työskentelyyn (Koskinen, 2005, 191). Kaikkien koehenkilöiden kohdalla aineistonkeruu tapahtui yhden päivän aikana, jolloin välttyttiin koehenkilöiden välisiltä eroilta päivän pituuden tai jaksamisen suhteen. Koetilanne oli kaikkien kohdalla samanlainen ja aineisto kerättiin samassa tilassa. Huomionarvoista on kiinnittää huomiota siihen, että tila on mahdollisimman samanlainen kuin aidossa käyttötilanteessa, jonka vuoksi tilaksi valikoitui luokka, johon opiskelijat voivat tulla vapaa-ajalla työskentelemään omien projektien parissa. Aineistonkeruupäivä oli melko pitkä, sillä yhden päivän aikana koehenkilön oli määrä tehdä mekko alusta loppuun saakka. Päivän pituuden ja intensiivisyyden vuoksi oli huomattavissa, että koehenkilöt väsyivät hieman loppua kohden ja koehenkilöt eivät olleet enää yhtä tarkkoja työskentelyssään sekä ääneenajattelu ei ollut enää yhtä sujuvaa. Eikä näin ollen aineiston viimeiset hetket olleet yhtä informatiivisia kuin muu aineisto. Tutkimusaineistoa analysoidaan kuitenkin kokonaisuutena ja tärkeää on muistaa huomioida tutkimuksen sisäinen johdonmukaisuus (Tuomi & Sarajärvi, 2009, 140).

Tutkimuksen luotettavuuden kannalta on tärkeää esittää, kuinka aineisto on analysoitu ja miten näihin tuloksiin sekä johtopäätöksiin on päästy. Tarkoituksena on esittää havainnot puolueettomasti ja pyrkiä ymmärtämään aineistoa siinä muodossa kuin koehenkilöt ovat ne esittäneet. On pyrittävä analysoimaan aineisto mahdollisimman puolueettomasti, niin että tutkijan oma ajatusmaailma vaikuttaisi aineiston analysointiin mahdollisimman vähän. Koko tutkimuksen ajan on muistettava mikä on tutkimuksen tarkoitus: mitä ollaan

tutkimassa ja miksi. (Tuomi & Sarajärvi, 2009, 136, 140, 141.) Tutkimuksen aineiston analysoitiin käyttäen teoriaohjaavaa sisällönanalyysiä. Analyysiä varten tehtiin luokittelurunko (taulukko 1), johon nojautuen aineistoa lähdettiin analysoimaan. Analysointi perustuu aiemmin esitettyyn teoriaan ja luokittelurungon sekä teorian yhteys on pyritty kuvaamaan mahdollisimman tarkasti. Luokittelurungosta voi erottaa myös selkeästi sen yhteyden tutkimuksen tarkoitukseen ja tutkimuskysymyksiin. Videot katsottiin useaan kertaan analysoinnin aikana ja ääneenajatteluaineistosta on poimittu tilanteita kuvaavia katkelmia tuloksien joukkoon paremman kokonaiskuvan saamiseksi.

Tässä tutkimuksessa on oleellista kiinnittää myös huomiota siihen, että vaatteiden valmistusohjeen ja mallin suunnittelija on sama kuin tutkimuksen tekijä. Tällä saattaisi ennako-oletuksen mukaan olla vaikutuksia siihen, millä tavoin koehenkilöt vaatteesta puhuvat ja uskaltavatko he esimerkiksi kritisoida vaatteiden istuvuutta tai ulkonäköä. Aineiston perusteella kukaan koehenkilöistä ei kuitenkaan yhdistänyt vaatteiden suunnittelijaa ja tutkimuksen tekijää toisiinsa. Tätä havaintoa vahvistivat esimerkiksi puheet siitä, että koehenkilöt vertasivat omaa mekkoaan ”mallin” päällä olevaan mekkoon. Yksi koehenkilö puhui siitä, kuinka mekko istuu hänelle hartioista poikkeuksellisen hyvin, kun usein Suuri Käsityö -lehden yläosat eivät hänelle istu hartioista.

Tutkimuksen teon mielekkyyteen ja kiinnostukseen tutkimuksen loppuun saattamiseen oli vaikutusta tutkimusaiheen omakohtaisuudella. Käytin tutkimuksessa itse suunnittelemaani mekkoa sekä sen ompeluohjetta. Halusin tutkimuksen avulla selvittää, oliko ohje onnistunut ja millä tavoin ohjetta olisi voinut parantaa. Tästä voi olla hyötyä tulevaisuudessa, mikäli saan myöhemmin mahdollisuuden tehdä uusia ompeluohjeita tai muulla tavoin kehittää omaa osaamistani. Tutkimus antaa pohjan mihin verrata ompeluohjeisiin liittyviä kokemuksia ja toiveita siitä, mitä käyttäjät ompeluohjeilta toivovat. Tutkimuksesta voidaan ajatella olevan hyötyä myös muille kuten käsityönopeettajille, käsityölehdille ja vaatetusompelijoille tai muille tahoille, jotka tekevät käsitöitä, innostavat käsitöiden pariin sekä opettavat uusia taitoja. Tutkimuksen hyötyinä voidaan nähdä esimerkiksi opetustilanteiden ennakointi, kriittisten kohtien ymmärtäminen ja ohjeiden laadun parantaminen käyttäjien toiveiden mukaan sekä vaatetusompelun monien ulottuvuuksien esiintuominen.

Tässä tutkimuksessa ei käytetty kaikkea sen aikana kerättyä aineistoa, aineiston laajuuden vuoksi. Jatkossa voisi ajatella, että aineistoa voisi käyttää esimerkiksi tutkimukseen, jossa haluttaisiin perehtyä syvällisemmin tietyn työskentelyvaiheen ongelmiin. Esimerkiksi tutkimuksessa ei pystytty perehtymään syvällisesti saumurin käyttöön, sillä laajuudella, joka aineiston puolesta olisi ollut mahdollista. Aineiston avulla voisi tehdä tutkimusta saumurin käytön mahdollisuuksista, sen käytön opittavuudesta ja haasteista.

Myöhemmin olisi kiinnostavaa tutkia laajemmin valmiskaavojen ja niihin liitettyjen ompeluohjeiden käytön yleisyyttä. Mielenkiinnonkohteena voisi olla, mitkä ovat yleisimmät kaavamuutokset, joita harrastajat tekevät ja kuinka vaikeita muutoksia kaavoihin tehdään. Kiinnostavaa olisi tietää, voiko tutkimuksen perusteella löytää kaavamuutoksien tekemisestä jotakin yhtäläisyyksiä ja voisiko tulosten perusteella parantaa käsityöharrastajille suunnattuja ompeluohjeita ja kaavoja. Tutkimusta voisi myös jatkaa ompelun taidon oppimisen ja työskentelyn lomassa tapahtuvan oppimisen tutkimukseen.

LÄHTEET

Aakko, M. & Koskennurmi-Sivonen, R. (2013). Designing Sustainable Fashion: Possibilities and Challenges. *Research Journal of Textile and Apparel*, 17(1), 13–22.

Ahoniemi, P. (2003). Taidekokemuksesta Omaksi Vaatteeksi. Teoksessa Koskennurmi-Sivonen, R. & Raunio, A-M. (toim.) *Vaatekirja* (s. 77–108). Kotitalous ja käsityötieteiden laitoksen julkaisuja 8. Helsinki: Helsingin yliopisto.

Aikasalo, P. (2006). Käsityöt osana naisen elämää. Teoksessa Kaukinen, L. & Collanus, M. (toim.) *Tekstejä ja kangastuksia: puheenvuoroja käsityöstä ja sen tulevaisuudesta* (40–54). Tampere: Akatiimi.

Aktas, B. & Mäkelä, M. (2019). Negotiation between the Maker and Material: Observations on Material Interactions in Felting Studio. *International Journal of Design*, 13(2), 55–67.

Anttila, M. (2003). Vaatetuksen kulutus ja sen tutkimuksen problematiikka. Teoksessa Koskennurmi-Sivonen, R. & Raunio, A-M. (toim.) *Vaatekirja* (s. 31–50). Kotitalous ja käsityötieteiden laitoksen julkaisuja 8. Helsinki: Helsingin yliopisto.

Ashdown, S., Lyman-Clarce, L. & Palmer, P. (2007). Sizing for the home sewing industry. Teoksessa Ashdown, S. (toim.) *Sizing in clothing: Developing effective sizing systems for ready-to-wear clothing* (s. 328–347). The tekstile institute. Usa: Cornell University.

Charters, E. (2003). The use of think-aloud methods in qualitative research an introduction to think-aloud methods. *Brock Education*, 12(2), 68–82.

Emery, J. (2014). *History of the paper pattern industry: The home dressmaking fashion revolution*. London: Bloomsbury.

Ericsson, K. A. & Simon, H. A. (1993). *Protocol analysis: Verbal reports as data*. Cambridge, MA: the MIT press.

Fletcher, K. (2010). Slow Fashion: An Invitation for Systems Change. *Fashion Practice*, 2(2), 259–266.

Gordon, S. (2004). Boundless possibilities: Home Sewing and the Meanings of Women's Domestic Working the United States, 1890–1930. *Journal of women's history*, 16(2), 68–91.

Gordon, S. (2009). *Make it yourself: Home sewing, gender and culture 1890-1930*. New York: Columbia University Press.

Heikkinen, K. (2004). Käsillä tekemisen merkitykset. Teoksessa Kupiainen, K. (toim.) *Käsillä tehty* (s. 73–81). Helsinki: Edita.

Honkavaara, N. (2003). Pukeutumisen kontekstuaalisuus. Teoksessa Koskennurmi-Sivonen, R. & Raunio, A-M. (toim.) *Vaatekirja* (s. 269–287). Kotitalous ja käsityötieteiden laitoksen julkaisuja 8. Helsinki: Helsingin yliopisto.

Hsieh, H-F. & Shannon, S. (2005). Three approaches to qualitative content analysis. *Qualitative health research*, 15(9), 1277–1288.

Ihatsu, A-M. (2006). Käsityö – Uusiutuva luonnonvara. Teoksessa Kaukinen, L. & Collanus, M. (toim.) *Tekstejä ja kangastuksia: puheenvuoroja käsityöstä ja sen tulevaisuudesta* (s. 19–30). Tampere: Akatiimi.

Ilves, M. (2005). Ääneenajattelu. Teoksessa Ovaska, S. Aula, A. & Majaranta. P. (toim.) *Käytettävyytutkimuksen menetelmät* (s. 209–222). Tietojenkäsittelytieteiden laitos. Tampere: Tampereen yliopisto.

Jääskeläinen, R. (2010). Think-aloud protocol. Teoksessa Gambier, Y. & Van Doorslaer, L. (toim.) *Handbook of translation studies: Volume 1* (s. 371–373). John Benjamins publishing company. Amsterdam/Philadelphia.

Kaipainen, M. (2003). Vaatteilla yrittäminen: tilausvaatteiden suunnittelu ja valmistus. Teoksessa Koskennurmi-Sivonen, R. & Raunio, A-M. (toim.) *Vaatekirja* (s. 139–158). Kotitalous ja käsityötieteiden laitoksen julkaisuja 8. Helsinki: Helsingin yliopisto.

Kangas, K., Lahti, H., Ojala, M. & Yliverronen, V. (2014). Käsityöprosessien materiaallinen, sosiaalinen ja kehollinen välittyneisyys erilaisissa oppimisympäristöissä. Teoksessa S. Karppinen, A. Kouhia & E. Syrjäläinen (toim.) *Kättä pidempää: otteita käsityön*

tutkimuksesta ja käsitteellistämisestä (s. 73–87). Kotitalous- ja käsityötieteiden julkaisuja 33. Helsinki: Helsingin yliopisto.

Kaukinen, L. (2002). Concepts and domains of craft sciences, especially in textiles, clothing and craft design studies. Teoksessa Kärnä-Behm, J. & Salo-Mattila, K. (toim.) *Current themes in craft research*. Techne Series. Research in sloyd education and craft science. Techne A 4/2002. Helsinki: NordFo

Kivimäki, S. (2003). Aikuisen naisen vaatekaappi. Teoksessa Koskennurmi-Sivonen, R. & Raunio, A-M. (toim.) *Vaatekirja* (s. 249–267). Kotitalous ja käsityötieteiden laitoksen julkaisuja 8. Helsinki: Helsingin yliopisto.

Koskinen, J. (2005). Käytettävyydestä. Teoksessa Ovaska, S., Aula A. & Majaranta, P. (toim.) *Käytettävyydestutkimuksen menetelmät* (s. 187–208). Tietojenkäsittelytieteiden laitos. Tampere: Tampereen yliopisto.

Koskennurmi-Sivonen, R. (2003a). Vaatetus, pukeutuminen ja muoti – ero ja erottamattomuus. Teoksessa Koskennurmi-Sivonen, R. & Raunio, A-M. (toim.) *Vaatekirja* (s. 1–16). Kotitalous ja käsityötieteiden laitoksen julkaisuja 8. Helsinki: Helsingin yliopisto.

Koskennurmi-Sivonen, R. (2003b). Vaate, muoti, taide ja käsityö. Teoksessa Koskennurmi-Sivonen, R. & Raunio, A-M. (toim.) *Vaatekirja* (s. 109–138). Kotitalous ja käsityötieteiden laitoksen julkaisuja 8. Helsinki: Helsingin yliopisto.

Kouhia, A. (2016). *Unraveling the meanings of textile hobby crafts*. Kotitalous ja käsityötieteiden laitoksen julkaisuja 42. Helsinki: Helsingin yliopisto.

Lahti, H., & Seitamaa-Hakkarainen, P. (2013). Näkökulmia kehittämistutkimukseen käsityötieteessä. Teoksessa S. Karppinen, A. Kouhia & E. Syrjäläinen (toim.) *Kättä pidempää: otteita käsityön tutkimuksesta ja käsitteellistämisestä* (s. 89–101). Kotitalous- ja käsityötieteiden julkaisuja 33. Helsinki: Helsingin yliopisto.

Manlow, V. (2007). *Designing clothes: Culture and organization of the fashion industry*. Taylor & Francis Group.

Martindale, A. & McKinney, E. (2018). Self-sewn identity: How female home sewers use garment sewing to control self-presentation. *Journal of Consumer Culture*.

- Meinander, H. (2012). Vaatteiden toimivuus ja tekninen vaatetutkimus. Teoksessa Koskennurmi–Sivonen, R. (toim.) *Johdatuksia pukeutumisen tutkimukseen* (s. 95–113). Helsinki: Tekstiilikulttuuriseuran julkaisuja 6.
- Michell, M. & Henry, P. (2019). Challenging excessive fashion consumption by fostering skill-based fashion education. *Journal of international education and practice*, 2(1), 28–36.
- Mikkonen, R. (2004). Sanaton käsityötaito ja käsityökerronta. Teoksessa Kupiainen, K. (toim.) *Käsillä tehty* (143–157). Helsinki: Edita.
- Nielsen, J. (1993). *Usability Engineering*. New York: AP Professional.
- Nielsen, J. & Landauer, T.K. (1993). A mathematical model of the finding of usability problems. Proc. of Human Factors in Computing Systems. *INTERCHI*, 24-29, 206–221.
- Nielsen, J., Clemmensen, T. & Yssing, C. (2002). Getting access to what goes on in people's heads?: Reflections on the think-aloud technique. Proc. of Nordic Conference on Human-Computer Interaction. *NordiCHI*, 19-23, 101–110.
- Pöllänen, S. (2006). Elämä ilman käsitöitä – Mitä se on? Käsityö harrastajien psyykkisen hyvinvoinnin tukena. Teoksessa Kaukinen, L. & Collanus, M. (toim.) *Tekstejä ja kangastuksia: puheenvuoroja käsityöstä ja sen tulevaisuudesta* (s. 66–77). Tampere: Akatiimi.
- Pöllänen, S. & Kröger, T. (2006). Kokonainen ja ositettu käsityö paradigmamaailmoina: näkökulmia ja tulevaisuudensuuntia. Teoksessa Kaukinen, L. & Collanus, M. (toim.) *Tekstejä ja kangastuksia: puheenvuoroja käsityöstä ja sen tulevaisuudesta*. (s. 86–96). Tampere: Akatiimi.
- Raunio, A-M. (2003). Rajoja, reunoja, vaatteita ja tiloja. Teoksessa Koskennurmi-Sivonen, R. & Raunio, A-M. (toim.) *Vaatekirja* (s. 51–76). Kotitalous ja käsityötieteiden laitoksen julkaisuja 8. Helsinki: Helsingin yliopisto.
- Salo-Mattila, K. (2009). *Ruumiin ja muodin välissä – Tutkimus vaatteen kaavoituksen kehityksestä*. Kotitalous- ja käsityötieteiden laitoksen julkaisuja 22. Helsinki: Helsingin yliopisto.

- Salo-Mattila, K. (2013). Prospects for the fit of ready-to-wear clothing. *International Journal of Home Economics*, 6(1), 108–121.
- Salo-Mattila, K. (2014). Plane and space in pattern design. *Techne Series: Research in Sloyd Education and Craft Science A*, 21(1), 1–21.
- Schofield-Tomschin, S. (1999). Home sewing: Motivational changes in the twentieth century. Teoksessa Burman, B. (toim.) *The culture of sewing: Gender, consumption and home dressmaking* (s. 97–110). Oxford: Berg Publisher.
- Seitamaa-Hakkarainen, P. (1999). Protokolla-analyysi –ääneenajattelumenetelmä. Hypertekstin muodossa oleva käsikirja Protokolla-analyysi tutkimusmenetelmänä. Internetix. <https://metodix.fi/2014/05/19/seitamaa-hakkarainen-protokolla-analyysi/>
- Seitamaa-Hakkarainen, P. (2000). *The Weaving–Design Process As a Dual–Space Search*. Kotitalous ja käsityötieteen laitoksen julkaisuja 6. Helsinki: Helsingin yliopisto.
- Seitamaa-Hakkarainen, P. & Koskennurmi-Sivonen, R. (2014). Internet ja sosiaalinen media käsityötieteen tutkimuksen lähteenä ja paikkana – aineistojen muodot ja analyysit. Teoksessa S. Karppinen, A. Kouhia & E. Syrjäläinen (toim.) *Kättä pidempää: otteita käsityön tutkimuksesta ja käsitteellistämisestä* (s. 116–131). Kotitalous- ja käsityötieteiden julkaisuja 33. Helsinki: Helsingin yliopisto.
- Syrjäläinen, E. (2006). Taidon opettamisen ihanuus ja kurjuus. Teoksessa Kaukinen, L. & Collanus, M. (toim.) *Tekstejä ja kangastuksia: puheenvuoroja käsityöstä ja sen tulevaisuudesta* (s.108–118). Tampere: Akatiimi.
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. (2009). *Laadullinen tutkimus ja sisällön analyysi*. Helsinki: Tammi.
- VanSomeren, M., Barnard, Y. & Sandberg, J. (1994). *The think aloud method: A practical guide to modelling cognitive processes*. London: Academic Press.

LIITTEET

Liite 1

OMPELU JA VAATETUSOSAAMISEN TAUSTATIEDOT

Onko sinulla jokin ompelualan tutkinto, jos mikä?

Osaatko käyttää ompelukonetta? Kerro hieman esimerkkejä osaamisestasi

---

Osaatko käyttää saumuria? Kerro hieman esimerkkejä osaamisestasi

---

Oletko tehnyt itsellesi tai läheisillesi vaatteita? Mitä?

Oletko käyttänyt valmiskaavoja (käsityölehdet, pdf-kaavat)? Millaisia tuotteita olet tehnyt?

Olen valmis osallistumaan valmiskaavojen käyttöä koskevaan pro gradu -tutkielmaan. Tutkimustilanteessa ommeltu vaate korvaa Materiaalit ja taito -opintojakson isomman ompeluharjoituksen.

NIMI _____ IKÄ _____

SÄHKÖPOSTI _____

Tutkimukseen valittuihin henkilöihin otetaan yhteyttä 9.9. mennessä. Lisätietoja Johanna Halonen (sähköposti)

KIITOS!

Liite 2

HAASTETTELURUNKO

Mitä asioita muutit kaavasta?

Mitkä asiat tuntuivat vaikealta tai tuliko eteen jotain haasteita? Tekemisessä, ohjeessa?

Oliko jokin helppoa?

Tuliko vaatteesta mielestäsi onnistunut?